

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Hrabani Mauri de uniuerso libri I-XI - Cod. Aug. perg. 96

Hrabanus <Maurus>

[S.l.], [9./10. Jh.]

Liber quartus

[urn:nbn:de:bsz:31-14112](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-14112)

Nam inuenimus saule regem pph&as
se. psequabatur enim scindauid. et
impletus spu proph&are coepit.

EXPLICIT LIBER TERCIUS.

INCIPIT LIBER IIII.

DE HIS PERSONIS QUAE AD NOUUM
TESTAMENTUM PERTINENT;
HOC EST EUANGELISTIS. ET A
POSTOLIS ACCETERIS PERSONIS;

In primis igitur notandum e. qd quat
tuor euangeliste dnm nrm ihm xpm
sub quattuor animaliu uultib; figu
ralit expriment. Matheus eni eun
de redemptorem natum & passu annun
tiat. in similitudine hominis com
parat; Marcus a solitudine exor
sus leonis figuram induit. et xpi reg
nu inuictum potentiaq; pclamat.
Lucas quoq; putuli mysticu uultu
xpm nob pdicat. immolandum.
Iohannes au pfiguram aquilae eun
de xpm post resurrectione carnis
demonstrat. reuolasse in caelos.

Hos ergo quattuor euangelistas siue quat
tuor ^{con} quae scripsere euangelia pfigu
ram expresserunt. quattuor para
disi flumina de uno fonte proceden
tia quae irrigant omnem supficiem
terrae; Similiter & quattuor ani
maliu uultu pfigurantur. quattuor flumina paradisi.

malia quae ezechiel pph&a in li
bro suo comemorat dicebat. quat
tuor facies erant uni. & quattuor
pennae uni. & manus hominis
sub pennis eorum. In quattuor par
tib; p significatione eosdem demonst
rabat. Sic quoq; & quattuor ro
tae de quibus idem pph&a narrat
quod est. iuxta animalia. & p quat
tuor partes irent. & non reuertent
cum ambularent. eandem signifi
catione habent; Nec non & quattuor
facies de quibus scriptum e;
qd esset una facies cherub. & una
facies hominis. & tertia facies le
onis. & quarta facies aquilae
Idem demonstrat; Quattuor au
sunt plagae orbis. & quattuor ui
cissitudines temporu annuos fruc
tus hominib; pbeant. sic & sca ecclia
xpi. in.iiii. partib; mundi dilatata
p totu tempus huius scilicet doctrina
euangelica nutritur. & roborat.

Unde sci doctores qui p quattuor euang
gelia totu orbem inluminant. quat
tuor praecipue uirtutes. hoc est
prudencia iusticia. fortitudine
temperancia nobis comendat. ut
in his conuersantes do placitam ex

bibeamus seruitutē. Item. iiii.
milia satiata ex vii panibus le-
gunt̄ in euangeliō ad p̄o. & pa-
tristicus aqua quatuor uiris ad sa-
nandū xp̄o offertur. praeter
haec quoq; in multis plurimis locis
sc̄ae scripturae quaternarius
numerus horū figurā nobis insi-
nuat. & sup̄flaū est de his omnib;
hic narrare.

Apostoli quoq; om̄s totius eccl̄ae
portant t̄p̄um. quia & idem in-
dimitteidis peccatis similes acce-
perunt potestatem. habent̄ qui-
dā formā patriarcharū. qui ap-
uerbū p̄dicationis in toto orbe
terrarū populū dī sp̄italiter ge-
nerunt. p̄inde considerandum
ē. ipse mysticus numerus duode-
cī apostolorū quib; figuris inscrip-
tura sacra insignis constat. Nā
sicut dī p̄ter p̄ unigenitū filiū
suū in uirtute sp̄s̄cū primā mun-
di creationē sex dierū operati-
one cōpleuit. Ita & uā duplicato
eadē senario numero. unde duo-
decī efficiunt̄ in unū p̄ditū & uā
p̄ pedes dñs ih̄s xp̄s p̄ suos xii.

lavis numeri
duodenarij:

renouauit apostolos. Et sicut xii.
mensibus in circulo anni diuersis
temperamentis mundi fructus ad
usum humani generis p̄ dilargitū
omnipotentis reuocāt. Ita p̄ xii.
ap̄t̄m doctrinā fructū bonorū ope-
rū dō afferre humanū genus fide-
liter inchoauit. Hic est uerus ma-
zaroth idē signifer p̄ quē sol iusti-
tiae xp̄s omni tēpore totū orbē in-
luminat. Et sicut dies xii. horis ab
ortu solis usq; ad occasū uoluitur.
Ita dies uerus xp̄s. p̄ xii. apostolos su-
os ad inchoationē recte conuersio-
nis qd̄ portum solis intellegit
suos inlustrat fideles. In qua qui
usq; ad occasū idē usq; ad finē
uitae p̄seuerauerit in aet̄num sal-
uus erit. Et sicut iacob qui sub pla-
tator interpretat̄. xii. filios genuit
ad possidendā repp̄missionis t̄ram.
Ita xp̄s qui sub plantauit diabolu
xii. elegit apostolos. quib; terram
repp̄missionis. idē regni caelestis
benedictionē tradidit. & potesta-
tē eisdem calcepedi sup̄ serpen-
tes. & scorpiones. & supra omnē uir-
tutē inimici. Itē sicut moyses up̄
diq; ex omni parte. idē ab oriente.

& occidente ab aquilone & austro.
 p̄ xii. trib; me. tabat̄ castra cir
 ca tabernaculū dī. Ita x̄p̄s p̄ xii.
 apostolos quaternū euangelium
 p̄ quattuor orbis partes annuntiāns.
 ad aēnā tabernacula om̄s sibi cre
 dentes inuitauit dicens; Venite ad
 me om̄s qui laboratis & onerati estis
 & ego reficiā uos. recipiamq; in aē
 nē uitae tabnacula; Et sicut xii
 fontes in elim unde lassatus ualde
 uelidū siti populus potatus ē. Ita
 p̄ xii. apostolos. omnis turba fide
 liū sacrae fidei doctrina potatur.
 & ad aēnae uitae gaudia. sc̄a p̄
 dicatione uocatur; Iasue quoq;
 qui figurā x̄p̄i. & nomine & actu
 expressit xii exploratores misit
 ad explorandā terrā rep̄missionis
 quā d̄s abrahāe dilectos suo. & semi
 meus sedaturū p̄misit. Sic & x̄p̄s
 xii. misit aptos inter numerosita
 tē omniū gentiū euangelizare reg
 nū dī. ut de illis psalmista ait. In om
 nē terrā exiit sonus eoz. & in fines
 orbis terrae uerba eoz. Uniquoq;
 xii. ex xii. tribub; iisit siccis pedib;
 iordanem transeuntes. xii. lapides
 eleuantes p̄ signo ibidem posuerūt

intestimonium sempiternum poste
 rissuis; Hi xii. apostolorū tenu
 ere figurā qui in sacro baptisma
 te officii sui tropaea fixerunt.
 & p̄dicationis suae credentib; in
 signa reliquerunt; Et tantū xii
 uiri ad p̄dicandū testimonium
 sempiternum euangelium regnū dī
 omnib; p̄ orbem terre nationib;
 missi sunt. qui uicā in sc̄a eccl̄a om
 nib; sunt credentib; missi testi
 moniū. quia quisquis ad aēnae
 uitae gaudia puenire uoluerit.
 eorum p̄dicationem & doctrinā
 in omnib; sequi necessitas est. quo
 rumq; successores nunc in sc̄a ec
 clesiae sunt om̄s ueritatis p̄dicato
 res annuntiantes & p̄dicantes uer
 bū salutis aēnae in x̄p̄o ih̄u d̄n̄o m̄o.
 Nam rex salomon qui pacificus in
 ter p̄tatur. mare eneu. id est lu
 terē sup̄ xii. boues eneos posuit an
 te templū. ubi sacerdotes & ministri
 altaris leuabant manus cū ingre
 derentur sc̄a criūd̄nī. Ita x̄p̄s ma
 re eneam id est confessionē uerē
 fidei uel suā confessionē delicti
 siue sacrae scripturae doctrinam
 sup̄ humeros xii. posuit apostolorū

Aeneū mare.

quorū doctrina om̄s inbuti fide
les p̄ confessionē uere fidei &
paenitentia delictorū ab om̄
nib; mundentur sordibus &
digni efficiantur ad aet̄na sc̄a
dn̄i sui introire & regni caelestis
gaudia possidere. X. u. n̄a
que portae sc̄ae erant ciuitatis
hierusalē. p̄ quas introibatur &
egrediebatur om̄s manentes
& uenientes in eā. Hae duodeci
apostolorū figurā expresserūt.
qui uere portae sunt spiritalēs
hierusalē. p̄ quorū predicatio
nē & doctrinā omnib; undiq;
uenientibus in sc̄am eccl̄am pate
facta est portae regni caelestis
quibus & uia data ē. potestas &
successorib; eorum in eccl̄a
ligandi & soluendi in caelo & in
terra. ut quoscumq; p̄ culpam
ligauerint in terra. ligati sint
aet̄nae tormētae. Quoscumq;
autem soluerint confidentes &
penitentes peccata sua soluti
sunt in caelo. omnium hinc remis
sione peccatorū. p̄cepta ad aet̄
ternae beatitudinis gaudia
eorū p̄cib; aduerti. p̄ di gratiā p̄ue

nire mereant. Haec de apostolis
xp̄i generaliter modo dicta suf
ficiant quorum quid specialit̄
significent p̄ nomine paulo post
insequentib; dicem; Septuagin
ta duo discipuli significat inlus
trationē totius orbis p̄ euange
liū trinitatis. xx. iiii. em̄ horis
mundus om̄s pagit. quinume
rus triplicatus p̄p̄t eandē tri
nitatē. In lxx. u. deductur. Idcir
co aut̄ mittunt̄ bini p̄p̄t p̄dica
dū di amorē & p̄ximū t̄ mysteriū
gemini testam̄ti; Zacharias
ut supradictū est. int̄p̄ratur me
morū dn̄i. Elisabeth d̄i mei sa
turitas t̄ d̄i mei iuramētum int̄
p̄ratur. Elisabeth t̄p̄ū tenet
ueteris legis seu p̄phetiae. sicut
Zacharias maritus ei; ueteris sa
cerdoti. unde sicut Zacharias
mutus iohannem scribēdo nom̄
edidit. sic & uis sacerdotiū sub t̄p̄o
sacerdotiū xp̄i. & gratiā noui testa
m̄ti expressit. & sicut elisabeth
mariae salutationē audiens quando
infans in utero ei; exultauit sp̄s s̄o re
plētū beatā & benedictā eē. matre
dn̄i p̄dicaū; sic sp̄s in litera aduen

12 porte ciuitatis
Hierusalē

Zacharias

Elisabeth

ente xpo lactatus. & tota series uere
 ris testamenti spu sco foela benedic
 tam ac salubre saluatoris incarna
 tionē uniuerso mundo preconata
 est. Johannes formam habuit le
 gis quae xpm adnuntiauit. & re
 missionem peccatorū placuari
 gratiam pdicauit. Joseph sponsus
 mariae qui custos uirginitatis ei fu
 it. significat xpm sponsū ecclae cuius
 uirginitas infide uera ab ipso usq;
 infine conseruat. Maria in lumina
 trix siue stella maris interpretat.
 genuit enī lumen mundo. sermone
 aū sro marie dominice nuncupatur.
 & pulchre. quia dnm genuit caeli & ter
 rae. & uniuersae creaturae. Mystice
 autē ecclae figuram gestat. & specie
 quaecum sit desponsata xpo uirgo p
 seuerat. Magis figurauer̄ gentium
 populos lucē fidei cognituros indi
 cantes sacramentorū numero xpm.
 ptura eē dnm. p mirrā hominē passū.
 paurū regē omnū sctoy; Herodes
 qui infanib; necem intulit. diaboli
 formā expressit uel gentiū qui cupi
 ep̄es nom xpi extinguere de mundo
 in necem martirū seuerup̄. Muti
 qui in euangelio curant. significat

eos qui fidem xpi confitentur.
 Caeci significant eos qui non intel
 lexerunt fidem quā credider̄;
 Surdi significant eos qui non oboe
 diunt praecipis dī; Claudi qui
 non recte in semita mandatorū
 dī gradientes implere praecipia
 salutaria neglegunt.
 Homo prudens qui aedificauit
 domum suā supra petra. signifi
 cat doctorem fidelem qui in xpo
 doctrinae suae acutae stabili
 mentum constituit. Ille uero qui
 aedificauit domum suā sup are
 nam hereticorum dogmata de
 signat. qui sic aedificat. ut rui
 nam faciat magnam. Leprosus
 quem xps descendens de monte
 primum curauit humanum in
 dicat genus delicti contagio
 maculosum. hoc redemptor dū
 caelorum altitudine quasi de
 monte discederet. auarid dae
 monum cultu mundauit. atq;
 in unitatem fidei reparauit.
 Centurio fidem gentiā significat.
 puer aū & filia cananae mulieris
 quos xps non ueniens ad eos saluat.
 easdem gentes ostendunt. quas d̄s

non corporali p̄sentia uisitauit sed
p̄fidem uerbi saluauit: Ipsa q̄q̄
mulier cananea ecclesiae gentiū
gererat figuram quae tamquā
caenis quaerit micās demensudo:
minorum idest saturari doctri
nis apostolorum & p̄phetarum.

Socrus petri febricitans. significat
synagogam estu carnalium de
sideriorum accensā. cuius filia
est pars illa credentiū. quae da
taē. p̄ro regenda; Scriba repu
ductus qui p̄t̄ quaestum dñm
sequebatur. significat eos qui xpi
fidem non p̄t̄ dñm. sed p̄pter
lucrum saeculi appetunt; Dae
moniaccus quem dñs in regione
gerasenorum a regione curauit.
significat gentilem populum
multorū cultibus daemionorū
obnoxium. Pastores porcorū
fugientes. quia quae gestasunt
iusticiā inciuitate significat prin
cipes impiorū. qui dñm fidē xpi fu
giunt uirtutis tam ei stupentes mi
rafi & p̄dicat. Paralyticus iaceps
in lectulo animaē. ut ad dissoluta
in corpore suo. quae dñm fuerit gratia xpi
p̄ peccatorū remissionē sanata confes

tum pristino robore recepto resurgit.
electū carnis suae in quod debilis iacebat
ad domū uirtutū reportat ut se intra
conscientiae suae secretū constringat.
& nequaquā in exteriorib; ultra uolupt
tatib; dissoluta discurrat: Archisyna
goge filia ad quā curandū dñs dñ
pergeret prius tam̄ antequā ad eā
ueniret. tetigit eū a tergo mulier quae
p̄ fluuiō sanguinis laborabat. & cura
taē; Archi synagogae filia quidem
iudee tyrum tenuit. haec autē quae
p̄ fluuiō sanguinis laborabat. figurā
habuit eccl̄ae uementis ex gestibus.
quae dñm post p̄dicationē. & post pas
sionē ac post ascensionem xpi credi
dit. quasi a tergo dñm tetigit. & an
te accipere salutē quam synagoga
p̄meruit. Duo caeci iuxta uiam se
dentes significat utrosq; populos
iudeorū & gentiū p̄ fidem xpo appo
pinquantes quid dixit. ego sum uia;
Daemoniū habens cecus & mutus qui
scribitur a saluatore curatus indicat
eos qui ex idololatriā gentiū ad fidem
dominicā conuertunt. quib; tamen
expulso a corde demonū cultu dñm
tinā lucem p̄ceperunt fidei postea ad
laudem dñm eorū lingua resoluit ut

confiteant eum quem ante negauerunt.

Homo manum credulam habens significat
animam misericordiae operibus; instruc-
tuosam. cui cum dicitur. extende manum tuam.
admonet semper porrigere
dum elemosinam pauperibus. **H**omo
de quo inuidus spiritus exiit. & rursus
eum occupauit. significat hominem pe-
nitentem. cui per subsecutam neglegenti-
am acius mentem occupat carnis
uoluptas. adiunctis secum. vii. spiri-
tibus uitioꝝ. id est iracundia. auari-
tia. inuidia. atque uentris ingluuie
in gloria ac superbia. **P**ater fami-
licus proferens de thesauro suo noua &
uetera Christus est proferens. de inpenetra-
bili scientia sua gemina testamta
uetus in quo felicitas terrena promittit.
nouum pro quod regnum sperat caelorum.

Homo qui seminat in agro suo granum
sinapis Christus est qui seminat fidem
in mundo. in qua uolucres caeli. id est
spirituales animae requiescunt; **M**ulier
quae fermentum abscondit in sacis tribus;
significat scientiam spirituales doctrine
feruentem in trinitatis amore. **H**omo
qui absconditum thesaurum in agro repperit.
ille est qui in isto mundo uenditis
omnibus; Christum utraque; aeternam acquirit.

V. milia uiroꝝ qui v. panibus & duobus
piscibus; pastisunt ecclesiastici sunt
populi qui per v. sensus corporis. ali-
mento legis spiritualis a Christo reficiun-
tur. & duplici testamento quasi ge-
mellis piscibus saturantur. **I**iii. au-
tem milia uiroꝝ. qui uis. vii. panibus
alantur. eadem ecclesia gentium est. quae
in. iiii. partibus mundi diffunditur.
atque ubertate septiformis gratiae
recreatur. **I**lle qui sepe nunc in
ignem nunc in aquam cadebat. mu-
dum significat. **I**gnis autem iram infla-
mantem aqua carnis uoluptatem de-
monstrat. in quibus semper arreptus
cotidiano lapsu precipitatur. **M**o-
ses & helias qui apparuerunt cum Mo-
se in monte lex & prophetiae intellegunt.
quorum uocibus; passio & resurrectio
& gloria Christi declaratur. **H**omo hu-
bens. c. oues. & relictis illis ouem perditam
quaerit. ac repta humeris reue-
hit figuram Christi expressit qui relictis
xviii. agminibus; angelorum in caelis
ouem quae perierat in uadibus. ut bonus
pastor quaesitam in gentibus; repperit
atque crucis suae humeris para-
diso reportauit. **M**ulier quae perditam
repperit dragmam. ecclesia est. quae animam

diaboli laqueis abstracta dū inuene-
 rit p̄paenitentia & angelorū et ho-
 minum facit laetitiam. Debitor
 x talentorū significat homines
 quidō sunt obnoxii p̄transgressi-
 onē .x. p̄ceptorum. sed sicut nobis
 poscentib. ad nō peccata relaxan-
 tur. Ita unusquisq; nrm̄. dimitte-
 re debet exemplodn̄i medummi-
 ma debita in nobis peccatibus si
 concedimus maiora nra exsolue-
 re cū usuris paenarū cogamur.
 Diues qui a celo comparatur. p̄so-
 hū indicat iudaeorū qui de legis po-
 tentia gloriatur. quā quia prop-
 ter terrena colunt. non habent
 regnum caelorum. ibiq; facilius
 gentium populus criminib; tor-
 tuosus & sarcinis peccatorū graua-
 tus ingreditur. quasi p̄forameu a-
 cus p̄angustias passionū & labores;
Pat̄ familias qui operarios ad uinea
 conduxit. & denari mercedē p̄mit-
 tit xp̄se. qui uocat om̄s ad cultū
 fidei p̄mittere seis p̄mum p̄fectae
 beatitudinis. Operariū qui hora prima
 conducti. hisup̄ qui aruclime p̄tis in-
 fantie cultū fidei c̄secuti sup̄. Quicū
 hora tertia. hisunt qui in adulescentia

ad fidem accesserunt. Qui uero hora sex-
 ta conducti sunt. hisunt qui in iuue-
 nutis aetate crediderunt. Quia uero
 hora nona accesserunt illi sup̄ qui in
 auiuetate in senectute declinantes
 xp̄i gratia p̄ceperunt. Qui uero ul-
 tima hora illi qui iam decrepiti. &
 in extremo uitae suae tēpore uocati
 ad xp̄m uenerunt qui tamen priorib;
 partem mercedē aetnae beatitudi-
 nis accipiunt. in illis conseruatis xp̄s
 iusticia quia prima hora natiuitatis
 operati sunt. in istis inpendens miseri-
 cordia qui una uitae hora labora-
 uerunt. Duo filii missi ad operandū
 uineam duorum populorum t̄pū
 demonstrat. primus enim missus
 uocatur gentium populus p̄nature
 intelligentiam ad operis diuincul-
 turā qui tamen spernens contumax
 existit. & sese iterū negauit ad ueni-
 ente autem dño priorem conta-
 maciam. sequenti emendauit obo-
 dientia. Secundus autem mis-
 sus iudaeus per legis cognitionē
 respondit. omnia quaecumque
 dixerit nobis dñs faciemus. sed
 circo damnatur. quia non solum
 in professione legis praecurricauit

sed ipsum dñm vineae parricide
 les manus extendit. Homo qui vi
 neam plantavit. dñi portat figurā.
 qui condidit hierlm. in qua edifi
 cavit urrum. & torcular fodit. al
 tare videlicet templū. & sepē cir
 cumdedit. id est angeloz munio
 ne uallavit. Coloni aut quibus vi
 neam locat. populus est isrl. qui
 sub diuino cultu. possedit hierlm.
 Serui aut qui tempore fructuū mis
 si interfecti sunt a colonis. pphē
 intellegunt. quorum sanguis ef
 fusus est a iudeis. dñi ab eis quere
 re iustitiae fructū & legis. Fili
 us aut piouissime missus. quē eieciū
 coloni extra vineā occider. xps ē
 quē crucifixerunt iudei. eicientes
 eum extra portas hierlm. Coloni
 aut quos dñs vineae pdidit. idem
 populi iudeoz intelleguntur. qui
 olim ut uidentur dispersi sunt atq;
 perempti. Illi aut agricolae ad
 quos vinea transferri precipitur.
 significant aptos t̄ successores
 aptoz. Rex qui fecit nuptias filio
 suo. dñs pater intellegit. qui copula
 uit ex uirgine carne xpo. Serui
 uero qui missi sunt uocare nuptia

tos. apti sunt atq; pphetae.
 qui iudaeos plegem & euange
 lium puocauerunt. sed illi
 modo terrenis uoluptatibus.
 modo carnis & legis onere
 pressi. sollempnitatem adue
 tus dñi contempserunt. ui
 tae & aeternae gaudia gentes
 introisse manifestum est.
 Rex iratus qui misit exercitus
 suos. & perdidit interfectores
 illos. & ciuitatē incendit. dñs
 pater est. qui suscitauit ues
 pasianiū caesarem romanorū.
 qui & populum gladio uasta
 uit. & ciuitatē hierlm funditus
 cum suis uniuersis euerit. Ita ut
 ulterius belligerare non possēt.
 Hominem aut non habentē uestē
 nuptialem in accubitu. qui lo
 quente rege obmutuit. quem
 iube & seruis suis ablatū mitti in
 tenebras exteriores. ille ē qui
 infide quidem cum ceteris requi
 escit. sed si uentus fuerit iudic
 iudici uestem carnis operibus
 habere polluta. confestim iube
 ab angelis tolli. ac mergi in ge
 hennā ignis aeterni. Duo debi

tores ex quibus unus debebat fenestra
 iori denarios. d. alter. l. significat
 populum iudeorum. & gentium ex
 quibus ille qui quin quingenta dena-
 rios debuit. iudeorum tripum ha-
 buit. ille uero qui d. gentium ex-
 pressit figuram qui abiectio mundi
 debitor semper existens cirro-
 grafum peccati p poenitentiam non
 exsoluit. Adueniente itaq; xpo.
 tamdem credidit. atq; uberoem
 miscdae fructum accepit. Unde
 quia plus illi concessum e a xpo.
 amplius diligit xpm. Sicut scrip-
 tum e. Cui plus dimittitur plus
 diligit. Uii. frs qui uia mulie-
 rem habuer. & siue filius mortui
 sunt. homines infideles intelle-
 guntur. qui in p'senti uita que per
 septem dierum circulu decurrit.
 totam uitam suam siue fructu
 iustitiae consumpserunt. Duo
 in lecto illi significantur. qui re-
 moti a turbis. in otio quodam ui-
 tae uacare uidentur. Duo mole-
 tes in mola. qui negotiis tempora-
 lium rerum circum feruntur.
 Duo in agro. qui in ministerio eccl'e
 tam qua in agro domnico operantur.

ex quibus adueniente scilicet aduersa-
 te id est nocte quidam pmanent
 in fide & adsumuntur ad uitam. qui-
 dam decedunt. & reliquuntur ad
 poenam. U. uirgines sapientes omnes
 animae scie intelleguntur. que quo
 per quique sensus corporis. nulla
 admittunt cordis corruptioem. id
 circo qui uario numero computant.
 Quinq; uirgines fatue. que non habent
 in uasis suis oleum. illae animae sunt
 que habent quidem integritatem cor-
 porum. sed non seruunt in tra consci-
 entiam boni operis testimonium du-
 in facie gloriantur. apud homines
 & in corde apud dm. Ideoq; quia
 in uasis pectorum suorum. mentis
 splendorem non gerunt. Aduen-
 ente dno a regni eius gaudio exclu-
 duntur. Homo peregre p fias cepit.
 qui tradidit bona sua seruis suis.
 Xps est. qui post resurrectionem
 suam ad caelos regrediens. tradidit
 euangelicam gratiam. euangelicis
 negotiatoribus ferendam. Sed
 primus seruus. in quinque talen-
 tis sibi datis. v. libros legis accepit.
 quos doctrina. t opere. decem p-
 ceptorum amplificauit. Alter in

duobus talentis. duo testamenta p
meruit. eaq; morali ac mystico
sensu. pie dispensando duplicavit.
Tertius sub figura unius talenti gra
tiae donum acceptum interrenis
uoluptatibus obscuravit. Ideoq; p
iectus est in infernum. quia nullū
inde operatus ē fructum. Alii
primo seruo. quiq; sensus cordis
& corporis acceptos. In secundo. intel
legentiam. & opus. in unā ratione
intellegerunt. In uero filius in
duae. quē dñs mortuum extra
portas urbis suscitavit. signifi
cat eum. qui palam qdlibet mor
tiferum crimen admittit. audito
uerbo dñi. a morte peccati resur
git. & p poenitentiam in xp̄o ui
uere incipit. redditurq; uidue
matri suae. id est communioni
ecclesiae. Homo quidē sepe debet
ab hierō in hiericho. & incidit
in latrones. Ipse adam figurat
in genere suo. quidē descendit
de paradiso caelesti. in mun
dum incidit in angelos tenebra
rum. Samaritanus descendens
qui uulperu eius curavit. xp̄s ē
custos p̄r. quidē caelo descendit

& genus humanum a uulnerib;
peccatorum curavit. Stabula
rius. apti sunt t̄ successores eorū.
qui in firmitatem nr̄am. p̄ dica
tione euangelica recreant.
Martha. quae cepit xp̄m in do
mo sua & ministrabat. signi
ficat aeternam in hac uita xp̄m
in corde suo excipientem. & o
pere iustitiae laborantem.
Maria soror eius quae sedebat se
cus xp̄i pedes. & audiebat uer
bum. demonstrat eam dem̄ actum
In futuro seculo ab omni opere ces
santem. & in sola contemplati
one. sapientiae xp̄i requiescen
tem. Homo qui medicus nocte
postulabat ab amico suo tres
panes. similitudinē exprimit
cuiusq; in media tribulatione
postulantis dñm. ut d̄ ei sciē
tiam trinitatis. Diues cuius ube
res fructus uiger attulit. signi
ficat hominem. luxuriosum deditū
& ab uiciantem peccatis. quem
in moderato fluxu amplius pec
care desiderantem. arguit dñs
dicens. Stulte hac nocte aufer
re ate anima tua. quae p̄ paraasti

duo genera
uirg:

cuius erupit. U. illi in domo iura
 id est pater. mater. filius. filia
 pater. quibus duo patres. & tres
 In duo diuiduntur. significant
 humanū genus. fide & religiose
 ab inuicē separatum. partim in
 discissione scismatis. qd duo sig
 nificant. partim in numero trimi
 tatis. qd tria demonstrant. Diui
 sus enim filius est aduersus patrē
 suum. id est populus ex gentibus
 ueniens. aduersus diabolum. cum
 quo ante fuerat sociatus. Diuisa
 est & filia aduersus matrem suā.
 id est plebs ex iudeis credens.
 aduersus impiā synagogam.
 Diuisa est & nurus aduersus socru
 suam. aetā scilicet ex gentibus
 aduersus matrem sponsi sui si
 nagogam. de qua scdm carnē
 xp̄s fuerat percreatus. Qui om̄s
 separantur sibi inuicē renun
 tiantes. alii terrenam. alii cae
 lestem gloriam appetentes.
 Galilea. x. & viii. super quos ce
 cidit turtis ipsiloa & occidit eos.
 In tertiam plebis iudeorū insinu
 ant. x. & viii enim apud grecos.
 ex iota & eta literis exprimunt.

.i. h.

quibus figuris nom̄ inū scribit. in
 quem illi credere uolentes. pariter
 a romanijs cum sua urbe p̄strati sunt.
 Homo qui arborem fici in uinea sua
 plantauit. xp̄s est. qui in synagogam
 iudaico populo conchidit. quā cum
 dñs quasi inutilem uisisset & absce
 dit illi a colonis ap̄tis fossa humilitatis.
 adhibetur & stercus. id est confessio
 peccatorum. sicq; in nouis simū cre
 deudo commutabitur in melius.
 dabitq; fructus iustitiae copiosos.
 Mulier que x. & viii annos infirm
 tatis habens. a dño erecta ē. aetē
 tr̄pus est que in fine temporū salu
 tem fidei consecuta est. vi. enim sa
 tibus. mundus iste completur. cuius
 tamen tempus. habet tripartitam
 discretiōem. unam ante legem.
 alteram in lege. tertiam sub gratia.
 Sexies enim term. x. & viii efficiunt.
 quo numero tempus hoc in aetate
 insinuatur. quādo a satanae
 uinculis. quibus curuabantur. ere
 ti domum salutis. & spem superne
 contemplationis accipimus. Hic
 dropicus quem dñs curauit. demon
 strat eos. quos fluxus carnalium
 uoluptatum. exuberans ad grauat.

Homo habens duos filios dñs est intel
 legetur. habens duos populos. quoz
 maior figuram tenuit iudaici popu
 li. qui per magis in di cultu. alter
 iunior gentium qui copiditate de
 sero. seruus factus est idolorum. que
 peregrinitatem fidei reuertentem.
 demeriter suscipit dñs pater. & p cop
 uersione eius. sub uttuli tr po filiu
 immolat uinicum. tribuit & uicm apu
 lum fidei. & stola in mostalitati
 Induit eum. Quamquam iudeus
 frater liuoris torqueatur in iudicia.
 p salute tamen eius gaudio copici
 nit ap geloz simphonu. Dispen
 sator p digus quem dñs auulicatu
 amoueri precepit. & fraudem fa
 ciens dño suo relaxauit debitorib;
 suis partem ut haberet & uide in pos
 terum uiuet. Haec comparatio
 ad exemplum nri pposita est.

Nam sille adño suo laudari pmeru
 it. qui fraudem ei faciens in poste
 rum sibi de alienis rebus sibi pui
 dit. quom magis xpo placere
 possumus. si ex rebus nris miscdm
 indigentibus faciamus. a quibus
 recipi in tabernaculu aeterna
 possumus. Dues qui in diebatur

purpura significat iudeorum su
 perbiam. florentem quondam
 imperu claritate. t honoris ex
 cellentia. Medicus ulcerosus.
 demonstra gentilem populum.
 confessionibus peccatorum humi
 liatum. Quiq; frs diuitis illius
 quapud inferos torquebatur. iu
 daei intelleguntur. qui sub quiq;
 libris legis positi sunt. X. leprosi
 quom p dantur adño. hereticos
 significat. qui in uarietate color
 diuersitatem habent scismatum.
 quideo ad sacerdotem mittuntur.
 ut deterfa omni uarietate erroru.
 uirtutis percipiant sacramentum.
 Iudex iniquus quidnm non time
 bit. assidue tamen de p capitem
 uiduam exaudiuit. similitudo e
 qua demonstratur. quap tam spem
 habere debet. quidm in desinenter
 exposcit. Cum & iam apud aures
 in iusti iudicis ualuerit frequens
 in stantia uiduae deprecantis.
 Ipsa aut uidua significare potest
 aeternam perseuerantem sui peten
 tem. ut in omem de in iustis suis. hoc
 est diabolo. & hereticis. Phariise
 us orans in templo. iudaeoz est

populus qui ex iustificationibus
legis extollit merita sua. Publi-
canus uero gestalis est qui longe
ado positus confitetur peccata
sua. quorum unus superbien-
do recessit non iustificatus. al-
ter humiliatus confitendo ad
propinquari meruit exaltatus.
Caecus sedens secus uiam. populū
demonstrat gentilem qui per
xpi gratiam fidei meruit clari-
tatem. Zachaeus qui interpretatur
lustus. siue iustificatus. aut ius-
tificandus. gestalis est populus.
gratia meritorum pusillus. qui
tamen a terrenis actibus subleua-
tus per lignum domus crucis.
xpi misterium contempletur.
Homo mobilis. qui non quinquam
abit regionem accipere sibi reg-
num. redemptorem ur̄m signifi-
cat. qui usque ad fines terrae perue-
nit. accipere regnum in populis
gestum. Cives qui noluerunt
eum regnare. iudei intel-
legunt. qui xpm regem spreuerunt.
Seruus qui in manum uicium accipiens
x. adquisiuit. significat docto-
res. qui acceptam gratiam euari-

geli. indecem uerborum predicame-
tis bene diuisi sunt. & edocendo mul-
tos ipse ad quiescunt. idcirco ad-
ueniente dño xpo laudantur quia
lucrati sunt. Qui uero ex uia quinq;
adquisiuit. illos demonstrat. qui
mandata di seruant. consequuntur
scientiam legis. in quinq; libris mor-
si scriptam. eamque edocendo ad usum
salutis necessariam fenerant. Qui
uero in manum uicium ipsam in fida-
rio conseruauit. ostendit eum qui
creditum sibi gratiae donum deli-
cate otioseque tractauit. unde & rec-
te amittit conlatam gratiam. qui
per negligentiam predicare con-
tempnit. ut ei augetur qui in dela-
borauit. Uidua qui per gazo filatium
duo minuta iecit. animam fidelem
demonstrat. qui in thesauro cordis
sui fructum dilectionis di. & pximi
seruat. Sponsus. xps est. cuius
nuptiae cum electa celebrantur. in
cuius coniunctione aqua in uinum
mutatur. quia credentes per lau-
cri gratiam. transeunt ad passio-
nis coronam. Arbitriclinus. moy-
ses intellegitur. qui miratur melio-
rem & sanctiorem populū per uim

Zachaeus.

In euangelio congregatū. quam
illum priorem ab egipto eductū.
fictum enim uinum ostendit
sublatam esse gratiam sp̄s sc̄i
a iudeis. & per aptos in gentibus
contributam. Mulier samari-
tana mystice intellegit synago-
ga. quinq; libris legis. quasi. v.
uiris. sc̄dm̄ sensum carnis subiecta.
quā misericorditer dñs puocat
haurire aquam uiuam. laua-
ri salicē & percipere gratiam.
ut secretam legis intellegentiā.
Mulier adultera que offertur dñō
a iudeis lapidanda aecta est.
que prius relicto dō idolis fue-
rat fornicata. quam uolebat syna-
goga zelans interficere xps sal-
uat p̄missionem delicti. nec sint
eam perire quin out ueniam con-
donare peccantibus. Simon le-
prosus. gentilis ē populus. que
a redemptore mundatus. Mulier
que unguento caput dñi unxit.
aecta est que fructum sui operis
fideiq; odorem ad laudem dī &
xpi gloriam refert. Angelus il-
le ad cuius descensum mouebat
aqua. quinq; porticib; aucta.

111.
xps est. In cuius aduentu turbatus
est iudeorum populus. quinq; libris
legis conclusus. descende[n]te enim
angelo. commouebat aqua. &
sanabatur infirmus. descende[n]te
de caelis xpo commotus ē in passi-
one eius idem populus. & sanatus
est mundus. Caecus a natiuitate
quem dñs unctis oculis ad piscinā
silos misit lauandum. significat
genus humanū. a natiuitate.
id est a primo homine errorum
tenebris uitiatum. cuius oculos
dñs despuit & luto linuit. quia
uerbum caro factū ē. & lauari
oculos in piscina iussit ut bap-
tismus in xpo acciperet & lucem fi-
dei. & crederet in eum. qui uisi-
biliter in mundo apparuit.

Lazarus qui interpretat̄ adiu. Lazarus:
tus. quem dñs quattuor ducū
fictentem demonum mento suscita-
uit. significat mundum. quem
grauissima peccati consuetudo
corruperat. qui tamen quarto
die mortis suscitatur. Prima
dies enim mortis est tracta de
adam p̄pago mortalis. Altera
dies mortis est transgressio legis

quarta dies
mortis:

naturalis. Tertia dies mortis. p̄ua
ricatio date legis. Quarta dies
est mortis contemptus euange
licae p̄dicationis. in qua die dñs
suum opus respiciens misericor
diter suscitare dignatus est.

Seruus principis sacerdotum cuius
dextera auricula amputatur.
israheliticus ē populus in incredu
litate seruus effectus. hic dextera
aurem amittit. dum ad sinistram
intellectum literae transiit.
cui dñs in his qui credunt auditū
restaurat fidei. & obedientem
euangelii fecit manducis. Cai
phas inuestigator aut sagax.
aut uomens ore interpretatur.

Caiphas:

Inique enim ore suo iustum con
demnauit. quamuis hoc misterio
pphetali adnuntiasset. Nam idem
princeps sacerdotum qui scidit
uestimentum suum in dñi passio
ne. indicat hebreum populum in
datum sacerdotio & euacuatum
regno scisso. Barabbas qui iudex
dimitatur. significat antichristum.
quem illi errantes suscipere meru
erunt p̄ xpo. Barabbas enim inter
p̄tatur filius magistri eorum. absq:

Barabbas:

dubio iudaeorum. magister quies
diabolus homicidiorum auctor. qui
usq: hodie regnat in eis. Herodes &
pilatus quicum essent discordes in
passione dñi amicitia fēderantur.
inducant primum diuisos fuisse
utrosq: populos. circumcisionis &
gentium. qui tamen per passionē
dñi. in fide concordauerunt. Hero
des interpretatur pellicius uersipel
lem. significans antichristum. &
pontius pilatus declinans consilium
utiq: iudeorum. Accepta enim aqua
lauit manus suas dicens. Innocens
ego sum a sanguine iusti huius. Nam
pilatus interpretatur os malleato
ris. significat diabolum. qui est mal
leus uniuersae terrae. Simon cre
neus. cui gestandam crucem impo
suerunt. populus gentilitatis intel
legitur. qui peregrinus in lege oboe
diens efficitur euangelio crucis.
ipse xpi ^{forte uictor} uictor. & fidei baiolus factus.

Duo latrones populum expriment
iudeorum & gentium. quorum unus
incredulus blasphemus xpm in cru
ce pendentem. alter fidelis iudae
os increpat blasphemantes.

Quattuor milites qui quattuor partes

sibi dei hū uestimentis fecerunt praefigu-
 raerunt quatuor partes mundi. quae
 diuiserunt sibi eloquia xpi sicut scriptū
 est. La & labor ego super eloquia tua: si-
 cut qui inuenit spolia multa. Scāe mu-
 lieres quae secute sunt ihm a galilea mi-
 nistrantes ei. de substantiis suis. quae & iam
 interfuerunt in passione eius adstantes.
 & post sepulturam eius ceteris recedentib;
 remanebant sedentes contra sepulchrū.
 hoc est maria magdalenae. & maria
 mater iacobi & ioseph. quae & iam soror
 fuit mariae matris dñi. & mater filioꝝ
 Zebedei. quam marcus appellat salo-
 me. & aliae mulieres quas in ceteris
 euangelis legimus. Hae uidelicet figu-
 ram habent humilium animarum.
 ac deuotarum dño quae quo maiore
 sibi conscientia fragilitatis p̄mescunt.
 eo maiore saluatoris amore feruentes.
 passionis eius uestigis in hoc sc̄to quore
 quies est preparanda futura diligen-
 ter obsecuntur. & si forte ualeant imi-
 tari piacuriositate quo ordine sit ea-
 dem passio completa p̄pendunt.
 Mulieres quae ap̄tis dñi resurrectionē
 adnuntiant. lex & p̄pheta intelleguntur.
 quae gloriam resurrectionis xpi.
 ante quam reuelaretur. quasi praec-

cursores p̄dicauerunt. Maria ergo
 magdalenae ipsa est soror lazari
 & marthae. de qua dñs eiecit septē
 demonia: ipsa est autē non alia:
 quae quondam ut lucas scribit pecca-
 trix adhuc ueniens pedes dñi la-
 crimis poenitentiae rigauit. & un-
 guento p̄ confessionis linuit.
 & quia multum dilexit. multorum
 uehiam ap̄ iudice p̄meruit.

Eadem uicina passione eius iustifica-
 ta & familiaris effecta dño. in uitā
 pedes eius uti deim iohannes narrat
 uerum & iam caput ut matheus mar-
 cusq; perhibent oleo sc̄o p̄fudit.

Haec a loco magdalene dicitur. Interpretat̄
 enim magdalene turris. in istice autē
 significat fidem. ac p̄i & aatem scāe
 aet̄ae. quae odorem notitiae xpi.
 p̄dicando in uniuerso spargit mundo.
 Sic & martha quae irritans t̄p̄ uocatis
 Interpretatur. t̄p̄um tenet aet̄ae.
 quae bonis operibus cotidie in sudoribus.
 irritat diabolū & membra eius. &
 puocat p̄ uis actionibus ac uerbis ad
 fidem electos dī. Septem discipuli cū
 quibus dñs post resurrectionem con-
 uuasse describitur. septimam indi-
 cant resurrectionis futurae requiem.

Magdalena:

Martha:

In qua om̄s sc̄i per xpm̄ a & eruae
beatitudinis refectione saturabunt̄.

Principes sacerdotum qui ab eis
todibus sepulchri ueraciter com
perta resurrectione dñi deder̄
ipsis pecuniam copiosam. ut
mentirentur dicentes corpus
dñi a discipulis eius furatum.
p̄figurabant eos quippe ter aue
ritiam terrenam ueridunt ue
ritatem. ementes iniquitatem.

sed & om̄s qui stipe templi & his que
conferuntur ad usum eccl̄ae ab utrius
in aliis rebus quibus suam expleant
uoluptatem. similes sunt scribarum
& sacerdotum redimentium menda
tium p̄ sanguine saluatoris. Quia ut
uidetur discipulis saluator post
resurrectionem suam in galilea.
in monte apparuit non uocat am
terio. sed significat quia corpus
quod de communi humani generis
terra nascendo suscepit. resur
gendo iam super terrena om̄a
subleuatum caelesti uirtute indu
erit. In monte apparuit ut ad mone
re & fideles. sicut celsitudinem resur
rectionis eius cupiunt uidere. hic
ab infimis cupiditatibus ad superna

desideria transire. nomen uero ga
lilae transmigratio ut reuel
atio interpretatur. Tunc enim
reuelata facie sicut ap̄l̄s testatur.
gloria dñi specularantes. In eadem
imaginem transformabimur. qui
cumque modo releuamus ad eum uiam
nr̄am. eiusque uestigia sequimur fi
de non ficta. Ap̄l̄i enim christi quid
interpretatione nom̄nu suorum. & ope
rum gestu significant. iam dice
dum est. Denique ap̄l̄i missi interpre
tant. hoc enim eorum nomen indi
cat. Nam sicut grece angeli. latine
nuntii uocantur. Ita grece ap̄l̄i.
latine missi appellantur. ipsos
enim misit xps̄ euangelizare per
unuersum mundum. ita ut quidam
eorum per suos in dosque penetrarent.
docerent gentes. & facientes inno
mie xpi magna & incredibilia
miracula. ut attestantibus. signis
& prodigiis crederet & illis in his que di
cebat. habent autem plerique eorum
ex his causam suorum uocabulorum.
Petrus a petra nomen accepit. hoc est
a xpo. super quem est fundata eccl̄a.
non a petro. petra. sed p̄ quod a petra
nomen sortitus est. sicut nec xps̄ a xpi
petrus.

de ab-
sione
bona in eccl̄a

ano. sed xpianus xpo uocatur. ideoq:
ait dñs. Tu es petrus & super hanc pe-
tram aedificabo aedam meam.

Quod dixerat p̄rus. tu es xps filius
di uiui. Deinde dñs ei. super hanc
Inquit petram quam confessus es
aedificabo eccliam meam. Petra eni
xps erat. super quod sup̄ damentu
& iam ipse aedificatus e p̄rus.

Cephas dicitur. eo quod in capite sit con-
stitutus aptorum. Cefalim grece.
caput dr̄. & ipsum nomen in petro
simum e. Simon bariona. in lingua
nram sonat. filius columbe. Est
& nomen simum pariter & hebreum.
bar quippe. sira lingua filius. iona
hebraicae. utroq; sermone dr̄ bar
iona. Alii simpliciter accipiunt qd
simon filius esset iohannis. iuxta illa
interrogationem. simon iohannis.
diligis me. & uolunt scriptorum
utro deprauiatum. ut p̄ bar. iohan-
na hoc est filio iohannis. bariona
scriptum sit. una detracta syllaba.

Iohanna interpretatur dñi gratia.
& petrum fuisse trinomium. p̄rū
cepham. & simon barionam. Simon
autem. Interpretat. hebraice audi-
ens. Petrus autem. personam ges-

Iohanna:

tae ecclae. que habet potestatem
dimittendi peccata atq; reducere
di ab inferis. homines ad caelestia
regna. Saulus hebreo sermone
temptatio dicitur. eo qd prius in
temptatione ecclae sit uersatus.
Persecutor enim erat. in denomen
habebat istud quia persequeretur
xpianos. postea mutato nomine.
de saulo factus e paulus. quod inter
preatur mirabilis siue electus.
mirabilis. t quia multa signa fecit.
t quia ab oriente usq; ad occasum
euangelium xpi in omnibus gen-
tibus praedicauit. Electus sicut
in actibus aptorum sp̄s sc̄s dicit.
Segregate mihi barnaban. & pau-
lum ad opus. ad quod elegeri eos.
Latino aut sermone paulus a modico
dicitur. unde & ipse ait. Ego sum
minimus aptorum. quando enim
saulus. superbus electus. quando
paulus humilis & modicus. ideo
sic loquimur. paulo post uidebote
id est post modicum. Nam quia
post modicum factus est. ipse dicit.
Ego enim sum pauperrimus aptorum.
& mihi minimo omnium scorum.
Cephas aut & saulus ideo mutato

Saulus:

paulus:

nomine sunt uocati. ut esset
 & iam ipso nomine moui. sicut
 abraham. & sara. Significat
 autem paulus. conuersionem ecclae
 de gentibus ad xpi fidem. cuius
 ipse ap[osto]l[us]. & magister fuit.
 Quoniam sicut paulus primum rebel
 lis incredulitate consistens
 fuit. & postea per baptismi gra
 tiam ablutus. & fide xpi imbu
 tus. humilis ac deuotus perma
 nit. sic & gentilitas primu[m] xpi
 ans persecutione multu[m] ap
 te p[re]ceptionem uidelicet euange
 lii xpi. postea uero deuota do
 existens & iam sanguine suum
 pro fide fundere non dubitauit.

Andreas

Andreas frater petri carne &
 coheres gratia. scdm ebraeam
 aethimologiam. Interpretat[ur]
 decorus siue respondens. sermo
 ne autem greco auro uirilis appel
 lat[ur]. hic populum exprimit ae
 desiasticum. qui decorus est in
 pulchritudine recte fidei. &
 respondeat bonis operibus. quia
 qd corde credit. operibus exer
 cet. Uiriliter quoque ipse mdi
 mandatis agit. & operatur ius

titiam. ut acceptus & placitus fi
 at conditori suo. Iohannes quo
 dam uaticinio ex merito nome[n]
 accepit. Interpretatur enim
 In quo est gratia. ut dñi gratia.
 Amplius enim eum ceteris ap[osto]l[is]
 dilexit. ihs. hic eor[um] tipum te
 net. qui contemplationis gratia
 sublimati sedulo suo adherent
 conditori. nec aliquid carius ip
 so ducunt. quicumq[ue] salu[m] sta dice
 re possunt. Mihi autem adherere
 do bonum est. pro mercedo do
 spem meam. ut adnuntiem om[ni]s
 laudes eius in portis filiae sion.
 Notandum tamen qd in expositione
 euangelica ubi petrus & iohan
 nes post resurrectionem xpi ad
 monumentum cucurrerunt. quo
 iohannes prior uenit. sed tamen
 non intrauit. Petrus autem poste
 rius uenit. statim intrauit. & ip
 sicut uenit lintamina posita. & cetera
 que tibi narrantur. Ibi ergo iohan
 nes. populi iudaici typum tenet.
 qui prior p[ro]notiam legis ad
 dñm uenit. Sicut iohannes admo
 numentum. sed non intrauit.
 quia legis quidem mandata per

cepit per prophetas de incarnatione
 dñi. ac passione eius audiuit. & per
 sacrae scripturae testimonia de eo
 multa a pte longe lateq; ppheta
 uit. sed cum p̄sentem uidit rennuuit.
 & hominem esse dñm dispex̄. eumq;
 mortalem factum credere uoluit.
 sicut prior uent ad monumentum
 ita uacua & otiosa stetit. sed secutus
 posterior p̄sus intrauit. per quē
 aet̄a gentium designatur. que
 statim ita audiuit de xp̄o mediatore
 di & hominum. eum quē cognouit
 mortuum uiuentem credidit dñm.
 Tunc ergo introiit & ille alius discipu
 lus qui uenerat prior ad monumentum.
 quia in finem mundi ad fidem
 dñi nr̄i & iam iudea colligitur. pau
 lo attestante qui ait. donec pleni
 tudo gentium intrauerit. tunc
 om̄is isrl̄ saluus erit. Iacobus Zebe
 dei a patre cognominatur. quē re
 liquens cum iohanne uerū patrem
 secutus ē. hi sunt filii tonitru. qui
 & iam boar̄ges ex firmitate & mag
 nitudine fidei nominati sunt. hic
 est iacobus filius Zebedei fr̄ iohanni
 nis. qui post ascensionem dñi ab he
 rode manifestatur occisus. Iacobus

alpei. ob distinctionem prioris
 cognominatur. quia sicut ille dñs
 filius Zebedei. sic iste filius alpei.
 Cognomen igitur ambo a pa
 tre sumpser̄. Iste est iacobus minor
 qui in euangelio frater dñi nomi
 natur. quia maria uxor alpei so
 ror fuit mariae matris dñi. quā
 mariam cleope iohannes euang
 gelista cognominat. a patre
 siue a gentilitate familiae. aut
 qua cumq; alia causa ei nomen
 inponens. Alpeus aut̄ hebreo
 sermone in latinum exprimitur
 millesimus siue doctus. Philippus
 of lampadarum. & of mauium.
 Thomas abissus & gemitus. unde
 & grece didimus appellatur.
 Hi ambo p̄dicatorum tipum tenent.
 quia b̄ssum sc̄arū scripturarum
 penetrantes. lumen praedicationis
 per ora sua ad illuminandas gen
 tes p̄ferunt. Bartholomeus filius
 suspendentis aquas. & filius suspen
 dentis me. sicutum est non hebreum.
 Iste similiter doctores sc̄os signifi
 cat. quia quas hoc est populos pre
 dicatione sua suspendunt inten
 uone. ad supernum patrem cuius

Maria uxor
alpei:

Alpeus:

Philippus:

Thomas:

Bartholomeus:

ipsi filii sunt. Matheus in hebreo donatus exprimitur. idem & appellatur leui. ex tribu ex qua ortus fuit. In latino autem ex opere publicanorum nomen accepit. quod ex publicanis fuit electus. & in apostolicum translatus. Hic in euangelii conscriptione quantum donum gratie post conuersionem promeruit ostendit exemplum. tribuens omnibus qui poenitentiam dignam pro peccatis suis gerunt. ut nemo desperet de uenia. quia bene placitum est domino super timentes eum. & in eos qui sperant super misericordia eius. *Simon:* Simon chanaeus ad distinctionem simonis petri de uico galileae chana. ubi aquas dominus mutauit in uinum. Ipse enim est qui in alio euangelista scribitur Zelotas. Chana quippe Zelum interpretatur. Ostendens quod quisquis predicationis officium per dispensationem dei accipit Zelum iustitiae habere debet. quia nemo mittens manum suam in aratrum. & respiciens retro. aptus est regno dei. Ludas iacobi. qui alibi appellatur lebbeus. figu-

ratum nomen habet a corde. quod nos diminutue corculum possumus appellare. Ipse in euangelio alio Matheus scribitur. & bene est ut cuius nomen a corde figuratur. totam intentionem mentis ad deum uertat. ut ei per omnia placeat. cuius ministerium se esse probauit. Ludas scariothis a uico in quo ortus est. ex tribu isachar uocabulum sumpsit. quod cum presagio futuri. in condemnationem suam. Isachar enim interpretatur merces. ut significetur pretium peccatoris quo uendidit deum. sicut scriptum est.

Acceperunt mercedem meam triginta argenteis. pretium quod percipit sum ab eis. qui pro peccato peccati magistri. a & in perditionis sibi memoriam adsciuit. Matthias qui inter apostolos sine cognomine solus habetur. interpretatur duplatus. ut subaudiatur prouidus. Iste enim in locum eius electus est ab apostolis. cum pro duobus sortis interiret. Matthias paruos interpretatur. & ioseph qui cum eo sub sorte statutus est. uocatur barsaba. hoc est filius qui & is. de quibus

Barsaba

Arator:
Clemens alexandrie
certe pbr.

duobus aratorum & rivo opere suo
ita lusit diceps. Constituere duos
ioseph cognomine iustum. Mathi
amq; di paruum quod nomen ut
aiunt. hebreo sermone sonat hu
mitemq; uocatio compbit.

Quantum distant humana super
ni iudicis parui merito transcepi
ditur ille laude hominum qui us
tus erat duo de iure fulgent. Sig
na chori terrisq; iubar iaculatur
olimpi. Et notandum qd clemens
alexandrinae aetate pbr. uir p
oma doctissimus ambos hos qui
ad sortem apostolatus statuti sunt
denumero fuisse septuaginta disci
pulorum refert. Marcus excelsus
utiq; magnifico ppter euangelium
altissimi qd praedicauit. Lucas ip
se com surgeps. seu ipse eleuaps.
hi duo euangelistae hoc est mar
cus & lucas. unus ex iudeis. alter ex
nationibus electus. significant du
os ordines pdicatorum. hoc est
unum ex iudeis. alterum ex gentib;
ad pdicandum euangelium. in to
to orbe directos. qui & iam princi
pem aptorum. & magistrum gen
tium secuti sunt. Uidelicet mar

cus pbrum. cui apostolatus de
legatus est circum cisionis. & lucas
paulum. quid doctor & magister
gentium fuit. ita ut uterq; ma
gistri sui rite secutus uestigia mi
nisterii sui digne explet & officium.
Barnabas filius pphetiae. ut fili
us consolationis interpretatur.
Iste simul cum paulo sps sci iudicio
ab aptis segregatus e. ad pdican
dum euangelium in gentibus.
ut illis pphetiae donum reuela
ret. & aeternae consolationis oportu
nitatem solatium dicitur & factis
preberet. Nicodemus enim qui ue
nerat uadim nocte & mysterium
ab eo didicit sedē matuitatis. sig
nificat eos quide uoto corde ue
nunt ad magistros ecclē. ut disc
cant ab eis ueram sapientiam. sed ad
huc in tenebris ignorantiae positi
dubitant donec gratia sps sci.
cuius potentiam ihs exposuit
ipsi nicodemo illustrantur. Nam
fertur in euangelio. qd idem nico
demus uenerit in passione dñi
ferens mixturam mirrae & aloes
quasi libras centum. ut cum ioseph
qui fuit abarimathia sepeliret

simul corpus dñi. sed non hoc & a
amysterio uacat. quia illi qui ue
re discipulatu saluatoris adhe
rebit mortis eius ac resurrectio
nis memoriam cum aromatibus
sacrarum uirtutum. In cordis
sui recondunt secreto. iuste &
pie uiuendo expectantes diem
resurrectionis & aduentum glo
riae magni dñi & saluatoris nr̄i
iñu xpi. quidedit semetipsū
p nobis. ut mundus & sibi popu
lum acceptabilem sectatorem
bonorum operum. Nathana
hel donum dñi interpretat. quia
dulus idest simulatio dono dñi
lneo non fuit. Cuius imitatores ^{sup}
quiq; electi qui simplici deuotio
ne ad dñm uenunt. & mandata
eius custodiunt. **DE MARTIRIB:**

11 **M**ARTIRES GRECA LIN
gua latine testes dicuntur.
Unde & testimonia grece martiru
nuncupantur. Testes aut̄ ideo
uocati sunt. qđ ppter testimo
nium xpi passiones sustinuer̄.
& usq; ad mortem pueritate cer
tauerunt. Quod uero non testes
qđ latine utiq; possumus dice- 111

Stephanus

re. sed grece martires appellam
familiarius a ecclē auribus. hoc uer
bum grecum sonat. sicut & mul
ta greca nomina que plerumq;
utimur. Martirum prim̄ in no
uo testamento stephanus fuit.
qui hebreo sermone interpre
tatur iormas qđ prior fuerit
in martirio ad imitationē fide
lium. Idem aut̄ & greco sermone
In latinum uertitur coronatus.
& hoc ppheticē ut qđ sequer̄ & in
ire. uaticinio quodam futuri
prius in uocabulo resonat.
Passus est enim. & quod uocabat
accepit. Stephanus enim coro
na dñi. humiliter lapidatus. sed
sublimiter coronatus. Duo aut̄
sunt martiru genera. unū in
aperta passione. alterum in oc
cultā animae uirtute. Nam mul
ti insidias tolerantes. & cum car
nalibus desideriis resistentes. p
hoc qđ se omnipotenti dō incor
demactauerunt. & iam pacis tem
pore martires facti sunt. quidē
si persecutionis tempus existeret
martires fieri posseunt.

DE ECCLISIA ET SINA GOGA

121.
Ecclēsia grecum est. qđ in latinum
ueratur conuocatio. ppter qđ om̄s
ad se uocet. Catholica uniuersalis
ΑΠΟΘΕΩΛΟΝ. id est scđm totum.

Non enim sicut cornuenticula hereticorū
aliquib: regionū partib: coartatur. sed p
totum terrarum orbem dilatata diffun
dit. qđ etiam apłs appbuit ad romanos
dicens. Gratias ago dō meo p omnib:
uobis. quia fides ur̄a adiuuatur
h̄ uniuerso mundo. hinc & uniuersi
tas ab uno cognominata est. ppter
qđ in unitate colligitur. Unde dñs
in euangelio ait. Qui mecum non
colligit. spargit. Cur aut ecclēa cum
una sit a iohanne. vii. scribuntur.
nisi ut una catholica septiformi
plena spū designet. sicut & de dño
nouimus dixisse salomonem. Sapi
entia aedificabit sibi domum. exci
dit columnas. vii. Quae tamen septe
una eē non ambigitur dicente apło.

Ecclēsia dī uiuī quae est columna &
firmamentum ueritatis. Inchoauit
aut ecclēa a loco ubi uenit sp̄s sc̄s de
caelo & impleuit uno loco sedentes.
p peregrinatione aut p̄senti ecclēa
sion dī. eo qđ ab huius peregrina
tionis longitudine posita pmissio

Sibi certa inchoauerit.

Sion.
Hierusalem.

nem rerum caelestium speculē. &
idcirco sion id est speculatio nom̄
accepit. p futurae uero patriae
pace hierusalem uocat. Nam hē
r̄m pacis uisio interpretat. Ibi enī
ab om̄a aduersitate pacem que
est xp̄s. p̄senti possidebit obtutu.

Sinagoga grece congregatio dī.
qđ p̄prium nomen iudaeorū popu
lus tenuit. Ipsorum enim p̄prie
sinagoga dici solēt. quamuis ecclēa
dicta sit. n̄am uero apłi numquā
sinagogam dixer̄. sed semp ecclēam.
siue discerpiendi causa. siue qđ in
ter congregationem. uide sinago
ga. & conuocationem. unde ecclēa
nomen accepit. Distat aliquid
qđ scilicet congregari & pecora so
lent. quorū & greges p̄prie dicim̄.

III. DE RELIGIONE ET FIDE

Dogma aputa pido philosophi no
m̄narunt. idē hoc puto eē bonū.
hoc puto uerum. Religio appellatur
qđ p̄eam unī dō religamus animas
n̄ras ad cultum diuini uinculo ser
uendi. qđ uerbum compositū est
a religendo. id est eligendo. ut ita
latinum uideat religio. sicut eligio.
Tria sunt aut quae p̄ religionis cultu

Religio.

Tres pres
religionis

ad colendum dñm in hominibus per-
quiruntur. Idest fides. spes. caritas;
In fide quid credendum. in spe quid
sperandum. In caritate quid sit
amandum; Fides est qua ueraciter
credimus. id quod nequaquam uidere
ualemus. Nam credere iam non
possumus quod uidemus. Proprie
autem nomen fidei inde est dictum
si omnino fiat quod dictum est. aut pro-
missum; & inde fides uocata. ab
eo quod fiat illud. quod inter utrosque
placitum est. quasi inter dñm & ho-
minem. hinc & foedus. Spes uoca-
ta quod sit pes progrederi quasi est
pes. Unde e contrario desperatio
deest enim ibi pes. nullaque progre-
diendi facultas est. quia dum quisque
peccatum amat. futuram gloriam
non sperat. Caritas grece. lati-
ne dilectio interpretatur. quod
duos in se intelligit; Nam dilectio
a duobus incipit. quod est amor dei
& proximi. De qua apostolus plenitu-
do inquit legis est dilectio. Ma-
ior est autem haec omnibus quia qui
diligit credit. & sperat. qui
autem non diligit. quamuis multa
bona faciat. frustra laborat;

fides

Spes

Caritas

Clerus:
gradus clericorum:

Omnis autem dilectio carnalis. non di-
lectio. sed magis amor dici solent;
Dilectionis autem nomen in
lioribus rebus accipi solent. subiecte
autem uocabulo. distinctio quedam
repperitur. Ita ut in sacris ordi-
nibus. & in quibusdam professionibus;
fideles ab inuicem distent.

Cleros & clericos hinc **DECLERICIS**
appellatos. quod matheus sorte electus
est. quem primum proptos legum
ordinatum. Cleros enim grece
sortis hereditas dicitur. propterea ergo
dicti clerici quia de sorte sunt dñi.
t quia dñi partem habent. Ge-
neraliter autem clerici nuncupantur
omnes qui in ecclesia christi deseruiunt.
quorum gradus & nomina haec
sunt. Hostiarus. Psalmista. Lector.
Exorcista. Acolitus. Subdiacopus.
Diaconus. Presbyter. Episcopus. Ordo episco-
porum quadripartitus est. id est in
patriarchis. archiepiscopis. me-
tropolitans. atque episcopis.
Patriarcha grece lingua summus
patrum interpretatur. quia
primum id est apostolicum regnum
& locum. & ideo quod summo ho-
nore fungitur. tali nomine cepit

patriarcha:

sicut romanius apud uocem alexan
drinus. Archieps greco uocabu
 lo dr. qd sit summus eporum; te
 ne enim uicem apostolicam. & p
 sidet tam metropolitans. quam
 epis ceteris; singulis enim puinci
 is pminet. quorum auctoritate
 & doctrina ceteri sacerdotes sub
 lecti sunt. sine quibus reliquis
 epis nihil agere licet; sollicitudo
 enim totius puinciae ipsis commis
 sa est. Omnes aut superius designa
 ti ordines uno eodemq; uocabulo
 epi nominantur. sed deo priuato
 nomine quidam utuntur. ppter
 distinctionem potestatum. qua
 singulariter acceper. Patriar
 cha: pater principum. Archon
 enim princeps. Archieps princeps
 eporum. sicut metropolitans.
 amen sura ciuitatum. Episcopa
 tus aut uocabulum ipse dictum.
 qd ille qui super efficitur super
 intendit. curam scilicet subdito
 rum gerens. Scopin enim latine
 intendere dr. Epi aut grece. la
 tine speculatores interpretantur.
 Nam speculator e ppositus. in
 aecta dicitur. eo qd speculatur.

atq; pspiciat populorum infra se
 positorum mores et uiam. Ponti
 fex princeps sacerdotum est. qua
 si uia sequentium. ipse & summus
 sacerdos. ipse pontifex maximus
 nuncupatur. ipse enim efficit
 sacerdotes. atque leuitas. ipse omnes
 ordines ecclesiasticos disponit.
 ipse quidam quisque facere de
 beat ostendit. Antea aut ponti
 fices & reges erant. pammario
 rum haec erat consuetudo. ut rex
 esset etiam sacerdos uel pontifex.
 unde et romani imperatores pon
 tifices dicebantur. Uates aut men
 tis appellatos. cuius significatio
 multiplex est. pammodo sacerdote.
 modo prophetam significat. mo
 do poetam. Antestis sacerdos die
 tus. ab eo quod ante stat. Primus
 est enim in ordine ecclesiae. &
 supra se nullum habet. Sacerdos
 autem nomen habet compositum
 ex greco & latino. quasi sacrum
 dans. sicut enim rex a regendo.
 ita sacerdos a sacificando. uocatus
 est. consecrat enim & sacificat.
 Sacerdotes aut gentiliu flamnes
 dicebantur. hi in capite habe

Sates

flamines.

bant pilleum. In quo erat breuis
uirga. desuper habens lanam ali-
quid. qd cum perestum ferre non
posset. filo tantum capita reli-
gare coeperunt. Nam nudis pe-
nitus eos capitibus incedere ue-
fas erat. Unde a filo quo utebantur
flamines dicti sunt quasi filami-
nes. Uerum festis diebus filo depo-
sito pilleum imponebant p sacer-
doti eminentia. Pbr grece. lati-
ne senior interpretatur. non p a-
tate decrepita senectute. sed ppter
honorem & dignitate quam acce-
perunt pbrri nominantur. Unde
& apud ueteres idem & epi & pbrri
fuerunt. quia illud nomen dig-
nitatis est. hoc & atis. Ideo aut
pbrri sacerdotes uocantur quia
sacrum dant. sicut & epi. qui licet
sint sacerdotes. tamen pontificatus
apicem non habent. quia nec chris-
mate frontem signant. nec para-
clitum spm dant. qd solis epis de-
beri lectio aptorum actus demon-
strat. Unde & apud ueteres idem
epi & pbrri fuerunt. quia illud e-
ut diximus nomen dignitatis. hoc
& atis. Laeuitae ex nomine aucto

ris uocati. Aleui aut leuitae exor-
ti sunt. A quibus in templo di mis-
sici sacramenti ministeria exple-
bantur. hi grece diacones. Latine
ministri dicuntur. Qd sicut in sacer-
dote consecratio. ita in diacono mi-
nisterii dispensatio habetur. Ippo
diacones grece. quos nos subdia-
cones dicimus. qui ideo sic appellantur.
quia subiacent pceptis. & officii le-
uitarum. Oblationes enim in tem-
plo di a fidelibus ipsi suscipiunt.
& leuitis super poneudas altaribus
deferunt. hi apud hebreos nati-
nei uocantur. Lectores a legendo.
psalmiste a psalmis canendis uocati.
illi enim predicant populis quod
sequantur. Ipsi canunt ut exerceant
ad concupisitionem animos audi-
entium. licet & quidam lectores
ita miseranter pronuntient. ut
quosdam ad luctum lacrima-
tionemq; compellant. Idem
& iam. & pronuntiatores uocantur
qd porro adnuntient. tanta enim
& tam clara eorum est uox. ut
quamuis longe positorum aures
adimpleant. Cantor aut uoca-
tus. quia uocem modulatur. i. i. i.

tu. huius duo genera dicuntur in
 arte musica. sicut ea docti homines
 Latine dicere potuerunt p̄centor
 & succentor. scilicet qui uocem p̄
 mittit in cantu. succentor aut̄ qui
 subsequenter canendo respondit.
 Concentor aut̄ dicit̄ q̄ consonat.
 Quia uero non consonat. non concipiunt.
 nec concentor erit. Acoliti grece.
 Latine ceriferari dicuntur. ad
 postandis cereis quando legendū
 est euangelium aut sacrificium of
 ferendum. tunc enim accenduntur
 luminaria ab eis & deportant̄ i
 ad effugandas tenebras. dum sol
 eodem tempore rutilat. sed ad sig
 num laetitiae demonstrandum
 ut sub typo luminis corporalis il
 la lux ostendatur. de qua in euan
 gelio legitur. Erat lux uera que
 inluminat omnē hominē ueniē
 tem in mundum. Exorciste ex
 greco in latinum adiurantes siue
 increpantes uocantur. Inuocant
 enim super catum nos. & super eos
 qui habent sp̄m inmundum. nome
 p̄ dñi ih̄u. adiurantes per eum ut egre
 diatur ab eis. Ostiarj idem & iam
 tores qui in ueteri testamento elec

ti sunt ad custodiam templi. ut p̄
 ingrederent̄ ad eum in mundum in
 omni re. Dicit̄ aut̄ ostiarj. qd̄ p̄
 sint ostiis templi. ipsi enim tenen
 tes clauem omnia intus ex utraq;
 parte custodiunt. atq; inter bo
 nos & malos habentes iudicium
 fideles recipiunt. infideles re
 spuunt. DEMONACHIS. VI.

Monachus grece & chimologia
 uocatus. eo qd̄ sit singularis. mo
 nas enim grece singularitas d̄r̄.

Ergo si solitarius interpretatur
 uocabulum monach̄. quid facit
 turba qui solus est. plura sunt
 enim genera monachorum. Coe
 nobite quos nos in commune ui
 uentes possumus appellare. Coe
 nobium enim plurimorum est.

Anachorite sunt qui p̄t̄ cep̄ obidē
 uitam deserta p̄cunt. & soli habi
 tant per deserta. & ab eo qd̄ p̄cul
 ab hominibus recesserunt. tali
 nomine nuncupantur. sed ana
 chorite. heliam & iohannē. coe
 nobite aptos imitantur. Heremite
 hi sunt. qui & anachorite ab homi
 num conspectu remoti. heremū
 & desertas solitudinis app̄cipies

Monas

Coenobite

Anachorite

Abba

Nam heremum dicitur quasi remotum.
Abba autem sicut nomen significat in
latino pater. quod paulus roma-
nis scribens exposuit dicens. In
quo clamamus abba pater. dua-
bus usus linguis. Dicit enim sicut
nomen patrem. & rursus latine
nominat idem patrem.

VII

XPIANUS quantum interpretatio
ostendit de unione deductus
sive de nomine auctoris creatoris.

DE
LIB;

A christo enim christiani sunt cognomi-
nati. sicut aiudaei. De magis-
tri quippe nomine cognomen
sectatoribus datum est. christiani
autem olim iudeis quasi obprobrium
nazareti vocabantur. pro quod
dominus noster atque saluator. a ioco quo-
dam galileae nazareus sit ap-
pellatus. Non se autem glorietur
christianum quia nomen habet &
facta non habet. Ubi autem nomen
secutum fuerit opus. certissime
ille est christianus. quia se factus os-
tendit christianum. ambulans sicut
& ille ambulavit. a quo & nomen
traxit. Catholicus uniuersalis
sive generalis interpretatur. Nam
greci uniuersale catholicorum uocant.

christiani
olim nazareti
dicti sunt.

Catholici

Orthodoxus est recte credens. & ita
credit recte uiuens. Ortho enim
grece recte dicitur. Doxo gloriae.
hoc est uer recte gloriae. quoniam
nomen non potest uocari qualiter uiuit
qua credit. Neophytus grece. la-
tine nouellus dicitur. & rudis fidelis
nuprenatus interpretari potest.
Catechismus pro quod adhuc doctrinam
fidei audit necdum tamen bap-
tismum percipit. nam catechismus
grece. latine auditor interpretatur.

Competens uocatur qui per instru-
tionem fidei competit gratiam christi.
inde & appropinquando competentes
uocati. Laicus popularis. Laos enim
grece populus dicitur. profectus id est
aduena & circumcisus qui misceba-
tur populo dei grecum est.

Heresis grece ab electione
uocatur. quod scilicet unus quisque id
sibi de herese & scismate eligat.
quod melius illi esse uideatur ut philoso-
phi peripathetici. academici.
& epicurei. & stoici. & si qui alii qui
peruersum dogma ex cogitatione
arbitrio suo decepta recesserunt. Inde
ergo hereses dicta greca uocantur ex
interpretatione delectionis. qua

VIII

SI ET SCIS

quisq; arbitrio suo ad iustitiam
sive ad suscipiendam quolibet ipse sibi
eligit. Nobis uero nihil ex nro arbi-
trio inducere licet. sed nec eligere
quod aliquis de arbitrio suo induxerit.

Aplos di habemus auctores qui nec
ipsi quicquam ex suo arbitrio quod
inducerent elegerunt. sed acceptam
a xpo disciplinam fideliter natio-
nibus adsignauerunt. Itaq; & iam
si angelus de caelis aliter euangeliza-
uerit. anathema uocabitur.

Secta a secta iudo. & tenendo nomina
nam sectas dicimus habitus animorum
ac instituta circa disciplinam fidelit-
ut ppositum quem tenendo sequuntur
longe aliam religionis cultu opinan-
tes quam ceteri. Scisma: ab his sira
animatorum uocata. eodem eni cultu
scismaticus. eodemq; ritu credit ut ce-
teri. solo congregationis delectat
disidio. Et au scisma cum dicunt om-
nes nos sanctificamus in mundos & cetera
similia. Superstitio dicta eo quod sit su-
perflua aut superstituta obseruatio.
Alii dicunt a semibus quibus annis su-
perstitutes per & a tem delectant. & er-
rant superstititione quadam nesci-
entes que ueteres colunt aut ueteru

ignari ad seiscant. Lucius aut
superstitionem dicit substantiam
rerum. id est caelestium & diuinorum
que super nos stant sed maledicta.

Hereticorum aut dogmata ut facile
possint agnosci. causas eorum t nomina
na demonstrari oportet. **DE HERESISIB;**

Sunt enim hereses iudeorum. quas
quidam eorum contra xpi fidem
repperientes. prauis dogmatibus
auctores exstiterunt. quorum hec
sunt nomina. Esnei. Galilei.

iiii. marbonite. iiii. Geniste. v. Meriste.

vi. Saducei. vii. Pharisaei. viii. Trodum.

viii. Samaritae. x. ymerobupiste.

Esnei dicunt xpm docuisse illos
omnem abstinentiam. Galilei
& ipsi dicunt xpm uenisse. & do-
cuisse eos nec dicerent dnm cesa-
rem. neue eius montes uiderentur.

Marbonei dicunt ipsum esse xpm.
quid docuit illos in nomine se bap-
tizate. Geniste presumunt
quo degenerare abrahæ sunt. nam
cum in babilonem uenisset & populus
di pleriq; relinquentes uxores suas.
babilonis mulieribus adheserunt.
quidam aut israheliticis tantum con-
iugis contenti. t ex eis genu dnm re-

uersi essent de babilonia diuersi
se ab omni populo. & assumpserunt
sibi nomen iactantiae; Meritis
separant scripturas. non creden-
tes omnibus pph&is. dicentes. alius
& alius spiritibus illos pph&asse;
Sadducei qui interpretantur iusti.
uindicant enim sibi qd non sunt.
negant resurrectionem. diceptes;
Dicitur est In genesi ad e. de terra
es. & interram ibis; hi quiq; ta-
men libros legis recipiunt pph&a-
rum au uaticinia respuunt; Pha-
risaei negant xpm uens sonculla
in te supra dictis communicant;
Pharisaei siquidem & sadducei inter se
contrarii sunt; Nam pharisaei ex he-
breo in latinum interpretantur
diuisi. eo qd traditionum & obser-
uationum. quas illi deuterosis uo-
cant. iustitiam pferant. unde &
diuisi uocantur a populo quasi per
iustitiam; Herodiani. nam tempo-
ribus saluatoris haec hereses surrex-
it. hi herodem magnificabant. dicepi-
tes. ipsum esse xpm; Samaritae
quoq; custodes interpretantur. qui
in locum israhel iam captiuo. &
transducto in babiloniam populo.

translati sunt in terram decem tribu-
um. & ex parte sine lege israhelitarum
consuetudinem optinent; isti pph&e-
tas non recipiunt. atq; in obseruati-
onibus suis a iudeis omnibus separantur.
quorum supersticio pcul dubio om-
nibus nota est; Immo baptiste die-
ti. eo qd cotidie uestimenta sua &
corpora lauent; Praeterea quoq;
plures heresum species inueniuntur.
quae in temporibus xpianis exorte-
per inuentores & sequaces eorum.
fidem catholicam impugnare sol-
te sunt; quas & iam pater augusti-
nus ad quod ault. de eum diaconum
scribens. satis manifeste declarat;
Sed quia memoratus doctor. in diffi-
nitionibus suis ecclesiastica dogma-
ta enumerans. quid credendum.
quid ue cauepi dum sit. lucide de-
scripsit; omissis her&icorum
catalogo. fidei catholice ueritas
hoc opere inserenda ceisemus;
**DE DIFINITIONIB; RECTE
FIDEI. ET AECLESIASTICQ;**
Credimus unum dnm ee patrem & filium.
& spm scm; patrem. eo qd tu
habeat filium; filium. eo quod ha-
beat patrem. Spm scm. eo qd sit

Sadducei:

Pharisaei:

Herodiani:

nonē pater nec factus sp̄s sc̄s
 ex patre & filio. Pater ergo principiu
 ditatis, qui sicut numquam fuit non
 dī. Ita numquam non fuit non pat̄,
 a quo filius natus. a quo sp̄s sc̄s non nat̄,
 quia nonē filius. neq: In genitus q̄at̄
 quonon est ex nihilo. sed ex patre dō & fi
 lio dī pcedens. Pater a& eternus. eo qd̄
 habeat filium a& eternum. cuius a& eter
 nus sit pater. filius a& eternus. eo qd̄
 sit patri & sp̄i sc̄o coa& eternus. Sp̄s
 sc̄s a& eternus eo qd̄ sit patri & filio co
 a& eternus. non confusa in una p̄sona
 trinitas. ut sabellius dicit. Neq: sepa
 rata aut diuisa in natura diuinitas.
 ut Arius blasphematur. sed alter in
 persona pater. alter in p̄sona filius.
 alter in p̄sona sp̄s sc̄s; unus in natura.
 In sc̄a trinitate dī pater. & filius &
 sp̄s sc̄s. Non pater carnem adsump
 sit neq: sp̄s sc̄s. sed filius tantum. ut
 quierat in diuinitate patris dī filius.
 ipse fieret in homine hominis filius.
 ne filii nomen ad alterum transiret &
 qui non esset & natiuitate filius. Dī
 ergo filius hominis factus ē filius.
 Natus sc̄dm diuinitatem naturā ex
 dō. dī filius. & sc̄dm ueritatem na
 turae ex homine. hominis filius.
 ut ueritas genti. non ad optione. n̄

appellatione. sed in utraq: natiuita
 te filii nomen nascendo habere &
 & esse & uerus dī. & uerus homo uerus
 filius. Non ergo duos christos. neq:
 duos filios. sed d̄m & hominem unū
 filium, quem propterea & unigenitum
 dicimus. manentem in diuinitate sub
 stantiae. sicut in naturae ueritas con
 tulit. non confusis naturis. neq: in
 mixtis. sicut timothiani uolunt. sed
 sociate unita. Dī ergo hominem ad
 sumpsit. homo in d̄m transiit. n̄
 naturae uersibilitate. sicut apol
 linaristae dicunt. sed dī dignatio
 ne. ut nec dī mutaretur in huma
 na substantia. adsumendo homi
 nem. nec homo in diuina glori
 ficatus in d̄m. quia mutatio t uersi
 bilitas naturae. & diminutionem.
 & abolitionem substantiae facit.
 Creditur a nobis sine confusione
 coniuncta trinitas. sine separati
 one distincta. Natus est ergo dī
 filius ex homine. & non per homi
 nem. id est non ex uiri cotu sicut
 hebion dicit. sed carnem ex uirgi
 nis corpore trahens. & non de celo
 secum afferens. sicut marcion
 origens. & eutyches adfirmant.

Timothiani

Apollinaristae

Hebion

Marcion
origenes
Eutyches

Valerius

Varronius

R

neque infantasia idest absq. carne
 sicut ualentinus: neque. ΔΟΚΗCΙ
 idest putatiue imaginatum. sed cor
 pus uerum. non tantum carnem ex
 carne sicut marcianus; sed uerus
 d̄s ex diuinitate. et uerus homo
 ex carne; unus filius Indiuinitate
 uerbum patris. et d̄s in homine a
 nima et caro. Anima non absq.
 sensu et ratione ut apollinaris;
 neq. caro absq. anima ut anomdeus.
 sed anima cum ratione sua & caro
 cum sensibus suis; per quos sensus ue
 ros in passione. et ante passionem car
 nis suae dolores sustinuit; Neque
 sic est natus ex uirgine ut ditatis
 initium homo nascendo accepert.
 quasi antequam ex uirgine nascere
 tur d̄s non fuerit sicut artemon & bi
 rillus. & marcellus docuerunt: sed
 aeternus d̄s homo ex uirgine natus ē;
 Nihil creatum aut seruens in trinita
 te credendum. ut uult dionisius. *fontan.*
 † nihil gratia aequale ut uult ae
 thius. nihil anterius posterius ue.
 aut minus ut arrius; nihil extra
 neum aut officiale alteri ut mace
 donius. nihil persuasione aut subrep
 tione insertum ut manicheus; nihil
 † nihil inaequale ut eunomius. *dochesi*

nihil creatu
 in trinitate
 dionisius

Indiani nomine etiam
 olim in uia hereticorum
 fuisse.

corporeum. ut melito & tertullianus.
 nihil corporaliter effigiatum ut an
 tropo formus & uadianus; nihil sibi in
 uisibile ut origenus. nihil creaturis
 uisibile ut fortunatus. nihil moribus
 uel uoluntate diuersum ut maruon;
 nihil trinitatis essentia ad creatura
 rum naturam deductum ut plato &
 tertullianus. nihil officio singulare.
 nec alteri communicabile ut origenus;
 nihil confusum ut sabellius. sed totum
 perfectum. quia totum ex uno et unum
 non tamen solitarium. ut praesumunt
 filuanus & praxetos; pentapolitana
 damnabilis illa doctrina; Omoufi
 on ergo idest indiuinitate patris fili
 us; Omoufion patri. & filio sp̄s sc̄s; Omou
 usion d̄o et homini unus filius manens.
 d̄s in homine suo in gloria patris deside
 rabilis uideri ab angelis. sicut pater
 et sp̄s sc̄s adoratur ab angelis. & ab
 omni creatura; non homo preter d̄m
 uel xp̄s cum d̄o sicut nestorius blasphem
 at. sed homo in d̄o & in homine d̄s;
 Et resurrectio mortuorum hominū.
 sed una et semel; non prima iustorum.
 et secunda peccatorum ut fabula
 somniatur. sed una omnium; & si
 resurgere dicitur quod cecidit.

Indiani nomine etiam
 olim in uia hereticorum
 fuisse.

Caro ergo nra in ueritate resurgit. sicut in ueritate cadit; & non scdm origenem inmutatio corporum erit. id est aliud nouum corpus p carne. sed eadem caro corruptibilis tam iustorum quam iniustoy. caro incorruptibilis resurgit; ut ut poenam sufferre possit p peccatis. t in gloria & eterna manere p merit. Omnium enim hominu erit resurrectio; si omnium erit. ergo omnes moriuntur. ut mors ab adam ducta omnibus filiis eius dominetur; & maioret illud priuilegium in dno. qd de eo specia liter dr. Non dabis sem tuum uidere corruptionem; & caro eius non uidit corruptionem. haec rati onem maxima patrum turba tra dente suscepimus. uerum quia sunt & alii ad aeq; catholici. & eruditissimi qui credunt animam in corpore manentem inmutandos ad incorruptionem. & immortalitatem eos qui in aduentu dñi uiui inueniendi sunt. & hoc eis reputari p resurrectione ex mortuis. quod mortalitatem in mutatione deponant. non morte quolibet

quis. ad quiescat modo. non est hereticus nisi contentione hereticus fiat. sufficit enim in ecclesiae lege carnis resurrectionem credere futuram de morte. Quod autem dicimus in simbolo. in aduentu dñi uiuos ac mortuos iudicandos. non iustos & peccatores iudicare. sicut diodorus significare putat. sed uiuos eos. qui in carne inueniendi sunt dicit. qui adhuc credituri. morituri creduntur uel inmutandi. sicut alii uolunt ut suscitati continuo. uel reformati. cum ante mortuis iudicentur. Post resurrectionem & iudicium non credamus restitutionem futuram. qua origenis delectat ut demones uel impii homines. post tormenta quasi supplicis expurgati. uel illi in angelicam redeant. qua creati sunt dignitatem. uel isti iustorum societate donentur. eo quod hoc diuinae conueniat pietati. ne quid ex rationabilibus pereat creaturis. sed quolibet modo saluentur. sed nos credamus ipsi iudici omnium & retributori iusto.

quid dicit. ibunt impu in suppliciu
 a & erum. Iusti aut in vitam aet
 nam. ut percipiant fructum ope
 rum suorum. In principio creauit
 deus caelum & terram. & aquam ex
 nihilo; & cum adhuc tenebrae
 ipsam aquam occultarent. & aqua
 terram absconderet. facti sunt
 angeli. & omnes caelestes uirtutes.
 ut non esset otiosa dei bonitas. sed
 haberet in quibus per multa ap
 te spatia bonitatem suam ostendi
 deret; & ita hic uisibilis mundus.
 ex materia quae ad creatam fuerat
 factus est & ornatus; Nihil incor
 poreum & inuisibile natura creden
 dum. nisi solum deum. id est patrem
 & filium & spiritum sanctum; qui ex eo in
 corporeus creditur. quia ubique est
 & omnia implere atque constringit.
 ideo inuisibilis omnibus creaturis
 quia incorporeus est. Creatura
 omnis corporata angeli. & omnes cae
 lestes uirtutes. corpore licet & non
 carne subsistant. ex eo autem corpo
 reas esse credimus; intellectuales
 naturas. quod localiter circum scribitur.
 sicut & anima humana quae carne
 clauditur; & demones qui per sub

dicitur angelos
 & animas esse
 corpora.

stantiam angelicae naturae sunt
 Inmortales credimus intellectu
 ales naturas. qui carne carente.
 nec habent quo cadant. ut resur
 rectione egeant post ruinam.
 Unde necessario animas hominum
 non esse ab initio inter ceteras in
 tellectuales naturas. nec simul
 creatas. sicut origenis fingit;
 Neque cum corporibus per conium
 seminantur. sicut luciferiani &
 cyrillicus. & aliqui latinorum presump
 tores affirmant. quasi naturae cor
 sequentia seruiente. sed dicimus cor
 pus tantum per coniugii copulam
 seminari; Creatio uero animae
 soli creatori omnium posse. de uero
 iudicio coagulari in uulua. & con
 pungi atque formari. ac formata
 corpore animam creati & in super
 ut uiuat in utero homo. ex anima
 constans & corpore. & egrediatur
 uiuus ex utero. plenus humana sub
 stantia; Neque duas animas esse di
 cimus in uno homine. sicut iacobus
 & alii scriptorum scribunt. unam ani
 mam qua animatur corpus &
 immixta sit sanguine; & alteram
 spiritalem. quae ratione ministrat;
 sed dicimus unam eandem esse animam in homine quae

de hoc

corp: sua societate uiuificet. & sem& ipsa sua ra
 tione disponat. habens in se libertate
 arbitrii. ut in sua substantia legat cogita
 tione quod uult. Solum hominem
 credimus habere animam substantia.
 quae et exuta corpore uiuit. & sensus
 suos atq. ingenia uiuaciter tenet. neq.
 cum corpore moritur ut arabs asserit.
 Neque post modum Interitura sicut
 Zenon dicit quia substantialiter
 uiuit. Animalium uero animae
 non sunt substantiae sed cum carne
 ipsa carnis uiuacitate nascuntur.
 & cum carnis morte finiuntur.
 & ideo peccatione reguntur. sicut
 plato & alexander putant sed ad
 omnia naturae incitamento ducuntur
 Anima humana non cum carne mo
 ritur quia nec cum carne ut supe
 rius diximus seminatur sed for
 mata in uentre matris corpore di
 uicio creari & infunditur ut uiuat
 homo intus in utero. & sic procedit
 patiuitate in mundum. Duabus
 substantis constat homo anima
 tantum & carne. anima cum rati
 one. & carne cum sensibus suis.
 quos tamen sensus absq. animae
 societate non mouet caro. anima

uero & sine carne rationale suum
 tenet. Non est tertius in substantia
 hominis sps ut didimus contendit.
 sed sps ipsa est anima p spiritali
 natura uel p eo quod spiret incor
 pore sps appellatur. anima uero
 ex eo uocari quod dat uiuendum.
 uel ad uiuificandum anima & corp:
 tertium uero qm ab apostolo cu
 anima & corpore inducitur spm.
 gratiam sci sps esse Intellegamus.
 quam orat apostolus ut integra
 perseueret in nobis. nec nro uitio
 aut minuatur aut fugetur a nobis.
 qui sps scs effugiet fictum. Liber
 tati arbitrii sui commissus e. homo.
 statum in prima mundi conditione
 ut salua uigilantia mentis ad nutente
 sciam pcepti custodia perseueraret.
 si uelut in id quod creatus fuerat per
 manere. Postquam uero seductione
 serpentis per eam cecidit. naturae
 bonum pdidit pariter & uigorem ar
 bitrii. Non tamen electionem. non
 esset suum quod emendaret pec
 catum. nec merito indulgeretur
 quod non arbitrio doluisset.
 Manet itaque ad quaerendum
 salutem arbitrii libertas. id est

didimus

Sps que
anteperit
pauca

rationalis uoluntas sed admonen
te prius dō & inuitante ad salutē
ut uel eligat uel sequatur. uel a
gat occasione salutis. hoc in spira
tione di. ut autem consequatur
quod elegit. uel quod sequitur. ut
quod occasione agit di esse libere
confitemur. Initium ergo salutis p̄p̄
dō miserante habemus. ut ad quies
camus saluari inspirationi p̄p̄
potestatis est. Ut ad piscamur. qd
ad quiescendum admonitione
cupimus diuini est muneris;

U t non labamur a deo salutis mu
nere. sollicitudinis p̄p̄trae est.
& a caelestis pariter adiutori. Ut
labamur potestatis p̄p̄trae est
& ignauiae. Baptismum unum
est sed in ecclesia ubi una fides. ē.

Baptismus:

U bi in nomine patris & filii & sp̄s sc̄i
datur. & ideo si qui apud illos here
ticos baptizati sunt qui in sc̄ae tri
nitatis confessione baptizant. &
ueniant ad nos recipiantur quidem
quasi baptizati. ne sc̄ae trinitatis
inuocatio. uel confessio ad nullē
sed doceantur ante & instruuntur.

Q uo sensu sc̄ae trinitatis m̄sterium
In ecclesia tenetur. & sic consentiunt

credere. uel ad quiescunt confiteri.
Purgati iam fidei integritate confir
mentur manus impositione. Si uero
paruuli sunt uel hebetes qui doctri
nam non capiunt. respondeant p̄p̄
qui illis offerunt iuxta morem bap
tizandi. & sic manus impositione
& crismate communiti. eucharistie
mysteris admittantur. Illos autem
qui non in sc̄ae trinitatis inuocati
one apud hereticos baptizati sunt.
& ueniant ad nos baptizari debe
re pronuntiamus non rebaptizari.

N eq̄ enim credendum est eos fuisse
baptizatos. qui in nomine patris &
filii et sp̄s sc̄i. iuxta regulam ad no
positam tincti sunt. ut sunt pauli
anistae procliani boritae uel spur
sifori sotiniaci. qui nunc uocant̄
bonosiani montani & manichei u
rta impietatis germina uel q̄te
ri istorum originis siue ordinis pestes
q̄ qui duo principia sibi ignota
introducunt. ut cerdo & marion
uel contraria ut manicheus uel
tria & barbara ut secianus & theudo
tus uel multa ut ualenianus uel xpm
hominem fuisse absq̄ dō ut heron
thus & hebion. & charithemon & sotini

qui baptizati ab hereticis
sunt rebaptizandi.

Existis inquam si qui ad nos uenerint
non requirendum ab his utrum bap
tizati sint an non. sed hoc tantum
si credant in ecclae fidem & bap
tizati ecclesiastico bapuzmate.

Cotidie eucharistiae communionem
percipere. nec laudo. nec utupesci.
Omnibus tamen dominicis diebus com
municari dum hostia. si tamen mens
in affectu peccandi non sit. Nam ha
berem adhuc uoluntatem peccan
di grauari magis dico eucharistiae
perceptione quam purificari. &
ideo quamuis quis peccato mordet
peccandi deestero non habeat uo
luntatem. & communicaturus sa
tis faciat lacrimis & orationibus. &
confidens de dñi misericordia. qui pec
cata pie confessioni donare consue
uit. accedat ad eucharistiam in
trepidus & securus. sed hoc de illo
dico. quem capitalia & mortalia
peccata non grauant. Nam quem
mortalia crimina post bapuzm
commissa pmittit. horrore prius
publica poenitentia. satisfacere.
& ita sacerdotis iudicio reconcili
atum communioni sociari si uult.
non ad iudicium & condemnatio

nem sui eucharistiam percipere.
sed & secreta satisfactione solui mor
talia crimina. non negamus. sed
mutato prius seculari habitu. &
confesso religionis studio. per uite
correctioem. & uigi immo per p&uo
luctu. miserante dō ita dumtaxat.
ut contraria phis que poenit & agat.
& eucharistiam omnibus dominicis
supplex & submissus usq. ad morte
percipiat.

Poenitentia uera est poenitenda.
non admittere. & ^{ad} commissa defle
re. satisfactio poenitentiae causas
peccatorum excludere. nec earum
suggestionibus aditum indulgere.
Iudicium respiciamus. nihil terre
num t. transitorium expectemus.
sicut melitiam sperant. non nuptia
rum copula. sicut cerinthus. & mar
cioni delebant. non qd ad cibū t potū
ptinēt. sicut papia auctore terre
& tertullianus. & lactantius adqui
escunt. neq. per mille annos post
resurrectione regnum xpi inter
ra futurum. & scos cum illo inde
licis regnatos speremus. sic
nepus docuit. qui primam iustit
& scdam impiorum conuinxit.

Secreta satisfactio
mortalia crimina solui

Poenitentia:

Satisfactio:

Inter has duas mortuorum re-
surrectiones gentes ignorantes
dñm. In angulis terrarum incar-
nereseruandas. que per mille
annos regni in terra iustorum
stigante diabolo moue p̄des sup̄
ad pugna contra iustos regna-
tes. & dño p̄ iustis pugnante. in
bre igneo compescendas. atq; ita
ceteros cum ceteris impietate
mortuis. ad aeterna supplicia
in incorruptibili carne resusci-
tandas. Nullum credimus ad sa-
lutem. nisi dō iurante uenire.
nullum mutatum salutem suā
nisi dō auxiliante operari. nul-
lum si orantem auxilium p̄me-
reri. nullum uoluntate di peti-
re. sed p̄missa. p̄ electione ar-
bitri. nē in genitas potestatis
semel hominib; adtributa. ad ser-
uilem cogatur necessitatem.

Malum t̄ malitiā non ēe adō cre-
atum. sed a diabolo inuentū. qui
& ipse bonus adō creatus. ē.
sed quia libero arbitrio ut puta
rationabilis creatura commis-
sus ē. & cogitandi acceperat fa-
cultatem. sciētiā boni uestit

ad malum. & multa cogitatio facta
ē inuentor mali. qđ in se perdidit
rat inuidit malis. nec contentus
solus petere suavitatis ut quiescit
sua malitia inuentor fieret. ta-
liorum auctō. Et ex eo malum t̄
malitia p̄cucurrit inter ceteras
rationabiles creaturas. Unde cog-
noscimus nihil ēe natura immuta-
bile. nisi solum dñm patrem & fi-
lium & sp̄m sc̄m. qui mutari non
potest a bono. quia natura possi-
deat bonum. nec potest aliud quid
esse quam bonum. Angeli uero
qui in illa qua creati sunt beatitu-
dine p̄seuerant. non natura pos-
sident bonum. ut non mutarentur
cum ceteris. sed arbitri seruantes
bonam uoluntatem. bonam copi-
ditionis & fidem dño suo. unde
& merito ab ipso dño sc̄i angeli uo-
cantur. qđ tenuerunt arbitri
sc̄ritatem. nec sc̄iorum exemplo
deuauerunt a bono. Boni sunt p̄p̄-
tiae sed causa filiorum non copi-
cupiscentiae formationis obta-
tu. Melior est continentia sed
non sibi sufficit ad beatitudinē
si solo amore pudicitia et c̄ma.

mortuos.

Joan. 137

sed sic in hoc affectu causa uacari
 di eligitur dno alioquin diuortiu
 magis conuigi uidebitur ee qua
 castitas. Uirginitas utriq: bono
praecelestior est. quia & naturam
uincit & pugnam. Nam natura
 corporis integritate. pugnam.
 castimoniae pacc. Bonum e in
 cibo cum gratiarum actione su
 mere. quicquid ds edendum pce
 pit. abstinere aut aliquibus non
 quasi amalis. sed quasi non neces
 sarius non est malum. moderari
 uero carnum usum p necessitate
 & tempore. pprie xpianorum e.
 Malas dicere nuptias. t fornicationi
 comparandas. aut stupro. cibos uo
 credere malos. t mali causa creati
 percipientibus. non est xpianoru.
 sed pprie epicrathitaru. & manicheoz.
 Sacrate do uirginitati nuptias coequa
 ri. & p amore casti q anchi corporis
 abstinentib: auino. t carnib: nihil cre
 dere meriti ad crescere. non e hoc xpi
 ani sed iouimani. Integra fide crede
 du est beatam mariam di xpi matre
 & uirgine genuisse. & post partu
 uirginem permansisse. nec in hoc
 blasphemis eludiu ad quiescedu qui

Elm. 137

dixit. uirgo ante partum. non uirgo
 post partum. Elementa. ide celu
 & terram. non credem' a boleida
 per ignem. sed in melius commu
 tanda figuram mundi. ide in egi
 nem non substantiam transitoriam.
 Bonum est facultates cu dispensatio
 ne pauperibus erogare. melius e
 p intentione sequedi dnm in se
 mel donare. & absolutum sollici
 tudine egere cum xpo. Martium
 duarum post baptismum matro
 narum. clericum non ordinandu
 neq: cum quuiquam quidem sed
 concubinam. non matrona habuit.
 nec illum qui unduam & repudia
 tam. t meretricem in matrimonio
 sumpsit. nec eum qui sem & ipsu
 abscidit quolibet corporis sui mem
 bro indignatione aliqua. t iusto
 iniustoue timore superatus trupi
 cauerit. neq: illum qui uisuras ac
 cepisse conuincitur. aut in scena
 lusisse noscitur. neq: eum qui pu
 blica poenitentia mortalia crim
 na deflax. nec illum qui aliquo
 do in furiam uersus. insanuit
 t aflatione diaboli uexatus est.
 nec eum qui per ambitione adim

qui sunt ordinati

Corpora sancta
veneranda

rationem simonis magi pecunia
offest. Scorum corpora & prac
cipue beatorum martirum reli
quias. ac sicut membra siue
ris sine honoranda. & basilicas
eorum hominibus appellatas. ue
lut loca diuino cultui mancipa
ta affectu piissimo. & deuotio
ne fidelissima adendas. si quis
contra hanc sententiam uenit.
non xpianus. sed eunomanus
& uigilantianus creditur.

Simonia
Vigilantia

Baptizati ^{ta sum} scilicet iter esse salutis.
Nullum catu minum quamuis
in bonis operibus defunctum.
uitam aeternam habere credi
mus excepto martirio ubi tota
baptismi sacramenta comple
tur. Baptizandus confiteatur
fidem suam coram sacerdote.
& interrogatus respondit.
hoc & martir coram persecuto
re facit. qui & confitetur fi
dem. & interrogatus respondit.
ille post confessionem. t asper
gitur aqua. t tingitur. ^{ignis}
& hic aspergitur sanguine. uel
tingitur igne. ille manus
in positione pontificis accipit

spim scm. hic habitaculum efficitur
tur sps sa. dum non est ipse
qui loquitur. sed sps patris qui
in illo loquitur. ille commu
nicauit eucharistiae in comme
moratione mortis dni. hic ip
si xpo commoratur. ille confi
teatur se mundi acibus renun
taturum. hic ipsi renuntiat ui
tae. illi peccata omnia remit
tuntur. In isto extinguuntur.
In eucharistia non debet aqua
pura offerri. ut quidam sobrie
tatis imagine falluntur. sed ui
num et aqua mixtum quia & ui
num fuit in redemptionis nrae
misterio cum dicit. non bibam
a modo ex hoc gemine uitis.
& aqua mixtum. qd post caesa
dabatur. sed & de latere eius qd
lancea per fossim e aqua cum
sanguine egressa uinum de
uera carnis eius uite cum
qua expressum ostenditur.
Bona est caro nra & ualde bona
ut puta a bono & solo do con
dita. & non est mala ut uoluit
sethianus & opinianus. & pa
tricianus. nec mali causa

ut docuit florinus. nec ex bono
 & malo compacta ut maniche
 us blasphematur. sed cum sit crea
 tioe bona arbitrio animae
 efficitur nobis. t bona. t mala.
 non in mutatione substantiae.
 sed executionis mercede. Ipsa
 enim est que statuitur ante
 tribunal xpi in qua perferat
 anima ppria corporis putres
 sit. siue bonum siue malum.
 In resurrectione ex mortuis sexus
 forma non mutabitur. sed ut
 mortuus resurgat in forma viri.
 & femina in forma feminae.
 non carens sexu. sed tamen huius
 uitae tantum conditione
 non specie naturali. non
 sit uera resurrectio. si non
 id resurgit quod cadit.
 Ante passionem dñi omnes
 sanctorum animae in inferno
 sub debito praeuaricationis
 adae tenebantur. donec aucto
 ritate dñi per indebitam eius
 mortem. deseruili conditione
 liberarentur. Post ascensio
 nem dñi ad caelos omnium
 sanctorum animae cum xpo

sunt. & exiit de corpore
 re ad xpm uadunt. expec
 tantes resurrectionem cor
 poris sui. ut ad integram &
 perpetuam beatitudinem
 cum ipso pariter immutentur.
 sicut & peccatorum
 animae in inferno sub timo
 re posite expectant resur
 rectionem sui corporis ut
 cum ipso ad poeniam con
 uertantur a & eternam.
Poenitentiam abolere pecca
ta indubitanter credimus.
& iam in ultimo uite spu
admissorum poeniteat. &
publica t supplicia lamen
tatione peccata pdantur.
 quia propositum di quo de
 creuit saluare quod perie
 rat. stat immobile. & idco
 quia uoluntas eius non mu
 tatur. siue emendatione ui
 ue sit tempus conceditur. siue
 supplicia confessione sic conti
 nuo uita exceditur. uenia
 peccatorum fideliter pre
 sumatur ab illo. qui non
 uult mortem peccatoris sed

poenitentia

ut conuertatur a perditione peccando & saluatus misericordie dñi uiuat. si quis aliter de uisissima di pi&ate sentit. non xpianus. sed nouatianus est.

Nonianus
Internas animae cogitationes diabolus non uidere certi sumus sed motibus eas corporis ab illo & affectionum indicis colligi & experimento didicimus. Secreta autem cordis solus ille nouit ad quem dicitur. Tu solus nosti corda filiorum hominum. Non omnes cogitationes nrae malae semper diabolus instinctu excitantur. sed aliquotiens ex nri arbitrii motu emergunt. Bonae autem cogitationes semper ad dō sunt. Demones per inergiam non credimus substantialiter in labi anime sed applicatione & obpressione unni. in labi autem menta illi soli possibile est qui creauit. qui natura subsistens incorporeus capabilis est satisfactione. Signa & prodigia & sapientiae & iam peccatores in nomine dñi facere ab ipso dō

didicimus. & cum alios hac presumptione uiuent sibi perambitionem humane glorie nocent. quia gloriantur in dato falso non meritis debito. Signis & prodigiis datum posse fieri xpianum. non tamen sapientum sunt temperatis & asperis moribus agat. temperatis autem & placidis moribus & iam absq; signorum efficaciam & sanctum. & perfectum. & di hominem fieri recte credimus.

Nullus sapientus & iustus careat peccato. nec tamen ex hoc desint esse iustus uel sanctus cum affectu teneat sapientiam. Non enim naturae uiribus sed propositi adiuuamento per dī gratiam adquirimus sanctitatem. & ideo ueraciter se omnes sancti pronuntiant peccatores quia in ueritate habent. quod plangant. & si non reprehensione conscientiae certe mobilitate praecauit naturae.

Pascha id est dominicae resurrectionis sollemnitas. ante

transgressum uernalis acqui hoc
 tu. & sexte decime lunae in
 um non potest celebrari eodem
 tamen mense natae. Propter ho
 uellos legis latores quideo am
 mam tantum ad imaginem di
 creatam dicunt. ut quia di in
 corporeus recte creditur. & ia
 anima incorporea esse creda
 tur. libere confitemur imagi
 nem materitate. similitudi
 nem in moribus inuenire.

EXPLICIT LIBER IIII.
INCIP LIB V. DESCIS SCRIPTUR
HOC. VET. ET NOVO TESTA

Vetus testamentum ideo **ME**
 dicitur. quia ueniente **TO**
 nouo cessauit. de quo apos
 tolus meminit. uetera transie
 runt. & ecce facta sunt omnia
 noua. Testamentum autem
 nouum ideo nuncupatur. quia
 innouat. non enim illud
 discunt nisi reuouati homi
 nes ex uetustate per gratiam
 & pertinentes iam ad testame
 tum nouum quod est regnum
 caelorum. Hebrei enim uetus
 testame^{ntum} herdra auctore.

iuxta numerum literarum
 suarum. uiginti duos libros
 accipiunt diuidentes eos.
 In tres ordines. legis scilicet
 & prophetarum. atq; agio
 graforum. Primus ordo le
 gis. in quibusq; libris accipi
 tur. quorum primus est
 bresith. qui est genesis.
 Secundus elesmoth qui est
 exodus. Tertius uaeetra
 qui est leuiticus.
 Quartus uaedaber. quod
 est numerus.
 Quintus helleaddabari qui
 est deuteronomium. hi sunt
 quinque libri moysi quos
 hebrei. thorach. latini le
 gem appellant. Proprie
 autem lex appellatur
 que per moysen data est.
 Secundus ordo prophe
 tarum in quo continen
 tur libri octo. quorum
 primus iosue bennun.
 qui latine iesu naue di
 citur.
 Secundus sobthim qui est
 iudicium.

Bresith
 Elesmoth
 Uaeetra
 Uaedaber
 Helleaddabari

Lex